



Issue 2

AI REGULATIONS

Journalism and Media Resources
Guidebooks

In collaboration with



RDK|||GROUP

laopost

The Laotian Times

Supported by



Funded by
the European Union



ສາລະບານ

I. ພາກສະເໜີ: ເຫດຜົນທີ່ AI ຍັງຕ້ອງການເຂັ້ມທົດມະນຸດ	04
II. ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບ AI: AI ແມ່ນຫຍັງ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຫຍັງ	05
III. ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງປອດໄພໃນວຽກສົ່ງມວນຊົນຂອງລາວ: ບັນຫາທ້າທາຍ ແລະ ລາຍການກວດສອບດ້ານຈັນຍາບັນ	07
IV. ການເລືອກເຄື່ອງມື AI ໃຫ້ແທດເໝາະກັບວຽກງານ	10
V. ວິທີນຳໃຊ້ເຄື່ອງມື AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນໃນກອງບັນນາທິການ	14
VI. ເມື່ອເກີດສິ່ງຜິດພາດ: ການແກ້ໄຂສິ່ງຜິດພາດຂອງ AI	17
VII. ວິທີ, ຄຳແນະນຳ ແລະ ສັນຍານເຕືອນ: ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງປອດໄພໃນ ກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ	20

I. ພາກສະເໜີ

ເຫດຜົນທີ່ AI ຍັງຕ້ອງການເຂັ້ມທົດມະນຸດ

ບັນຍາຍະດິດ (AI) ກຳລັງປ່ຽນແປງວິທີການຮວບຮວມ, ຂຽນ ແລະ ເຜີຍແຜ່ຂ່າວສານຂອງພວກເຮົາຢ່າງວ່ອງໄວ. ກອງບັນທຶກຂ່າວທົ່ວໂລກຕ່າງກໍ່ຫັນປ່ຽນມານຳໃຊ້ AI ຫຼາຍຂຶ້ນ ເພື່ອຊ່ວຍປະຢັດເວລາ, ທັງຊ່ວຍປັບປຸງປະສິດທິພາບ ແລະ ຮັບປະກັນໃຫ້ທ່ວງທັນກັບກະແສຂ່າວດິຈິຕອນ ທີ່ດຳເນີນງານຕະຫຼອດ 24 ຊົ່ວໂມງໃນແຕ່ລະວັນ, ນັບແຕ່ການຖອດສຽງອັດຕະໂນມັດ ໄປຈົນຮອດການປັບປຸງພາບ ຫຼື ແມ່ນແຕ່ການສ້າງເນື້ອໃນ.

ແຕ່ຄວາມສະດວກສະບາຍດັ່ງກ່າວກໍ່ມາພ້ອມກັບຄວາມສັບຊ້ອນ. ຜູ້ຊ່ຽວຊານຫຼາຍຄົນຍັງສົງໄສວ່າ: ຄວາມຈິງແລ້ວ AI ແມ່ນຫຍັງແທ້? ມັນກຳລັງຈະເຂົ້າມາເຮັດວຽກແທນທີ່ພວກເຮົາ ຫຼື ບໍ່? ມັນມີຄວາມຖືກຕ້ອງທັງໝົດບໍ່? ມັນສອດຄ່ອງກັບຫຼັກຈັນຍາບັນບໍ່? ຂໍ້ສົງໄສເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ໄດ້ເປັນພຽງຄຳຖາມທາງວິຊາການເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ຍັງເຈາະເລິກເຂົ້າເຖິງແກ້ນແທ້ຂອງຜາລະກິດສື່ສານມວນຊົນ ເຊິ່ງກໍ່ແມ່ນ: ຄວາມຈິງ, ຄວາມໝ້າເຊື່ອຖື, ແລະ ການບໍລິການສາທາລະນະ.

ໃນປະເທດລາວ, ເຊິ່ງຂະແໜງສື່ມວນຊົນກຳລັງປັບຕົວເຂົ້າກັບການປ່ຽນແປງໃນຍຸກດິຈິຕອນ, ການນຳໃຊ້ AI ກໍ່ມີທັງໂອກາດ ແລະ ຄວາມສ່ຽງຄຽງຄູ່ກັນ. ເນື່ອງຈາກສະພາບແວດລ້ອມທາງພາສາຍັງມີຈຳກັດ, ເຄື່ອງມືສຳເລັດຮູບຈຳນວນຫຼາຍ ຈິ່ງຍັງບໍ່ໄດ້ຮັບການປັບແຕ່ງໃຫ້ເໝາະສົມກັບພາສາລາວ, ເຊິ່ງອາດເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຄາດເຄື່ອນ ຫຼື ບໍ່ຖືກຕ້ອງໄດ້. ນອກຈາກນັ້ນ, ຫາກບໍ່ມີມາດຕະຖານທີ່ຊັດເຈນ, AI ອາດກ້າວຜ່ານເຂົ້າສູ່ເສັ້ນແປງລະຫວ່າງເລື່ອງຈິງກັບເລື່ອງປອມ, ລວມທັງມະນຸດກັບລະບົບຄອມພິວເຕີ, ຂ່າວ ແລະ ສັນຍານລົບກວນ.

ຄູ່ມືເຫຼັ້ມນີ້ ອອກແບບມາເພື່ອ:

- ໄຂ້ຂໍ້ຂ້ອງໃຈກ່ຽວກັບ AI ແລະ ເຂດຂໍ້ມູນຍ່ອຍຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ການຮຽນຮູ້ຂອງລະບົບຄອມພິວເຕີ ແລະ ການຮຽນຮູ້ເຊິ່ງເລິກ.
- ນຳສະເໜີແນວທາງປະຕິບັດແບບຮຽບຮ້າຍ ແລະ ມີຈັນຍາບັນ ສຳລັບການໃຊ້ AI ໃນວຽກງານສື່ສານມວນຊົນ.
- ນຳສະເໜີເຄື່ອງມືລາຄາບໍ່ແພງ ແຕ່ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນວຽກງານຕົວຈິງໄດ້ ເຊິ່ງອອກແບບໃຫ້ເຂົ້າກັບສະພາບແວດລ້ອມສື່ຂອງລາວ.
- ກະກຽມຄວາມພ້ອມແກ້ໄຂຂ່າວ ແລະ ບັນນາທິການ ສາມາດສົນທະນາຫາລືຢ່າງກົງໄປກົງມາ ພາຍໃນກອງບັນນາທິການ.

II. ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບ AI: AI ແມ່ນ ຫຍັງ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຫຍັງ

AI ບໍ່ແມ່ນເວດມິນກິນຄາຖາ, ແຕ່ເປັນເຄື່ອງມືທາງຄະນິດສາດ ແລະ ການວິເຄາະຂໍ້ມູນ, ເຊິ່ງກໍ່ມີ ຂອບເຂດຄວາມສາມາດທີ່ຈຳກັດເຊັ່ນກັນ.

ປັນຍາປະດິດ ຫຼື AI, ມັກຖືກຕີລາຄາວ່າເປັນ “ສະໝອງຫຸ່ນຍົນ” ອັນລຶກລັບ ທີ່ສາມາດເຮັດທຸກສິ່ງຢ່າງ ໄດ້, ນັບແຕ່ຂຽນບົດຄວາມໄປຈົນຮອດການສ້າງວິດີໂອ.

ຄວາມຈິງແລ້ວແມ່ນບໍ່ມີຫຍັງສັບຊ້ອນ ເພາະວ່າ: AI ແມ່ນຊອບແວ ທີ່ຖືກກຳນົດຮູບແບບໃນຂໍ້ມູນ, ຮຽນຮູ້ຈາກປະສົບການ, ແລະ ເຮັດວຽກແບບທົ່ວໄປໂດຍໃຊ້ການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດ.

ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບວິທີການເຮັດວຽກຂອງ AI ເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ເປັນພຽງການຝຶກຝົນທາງເຕັກນິກ ພຽງຢ່າງດຽວ ໃນສະພາບການທີ່ມີການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຫຼາຍພາສາ ແລະ ຈຳກັດ ເຊັ່ນ ປະເທດ ລາວ, ແຕ່ມັນເປັນເກາະຢ່າງກັນທາງຈັນຍາບັນນຳອີກ.

ຍິ່ງນັກຂ່າວເຂົ້າໃຈຈຸດແຂງ ແລະ ຂໍ້ຈຳກັດຂອງ AI ໄດ້ດີເທົ່າໃດ, ພວກເຂົາກໍ່ຈະສາມາດຫຼີກເວັ້ນຂໍ້ ຜິດພາດ, ການບົດເບືອນຄວາມຈິງ ຫຼື ອະຄະຕິໃນການລາຍງານຂ່າວໄດ້ດີຫຼາຍຂຶ້ນເທົ່ານັ້ນ.

ປັນຍາປະດິດ (AI)

ນິຍາມຄວາມໝາຍ: AI ແມ່ນລະບົບຊອບແວທີ່ອອກແບບມາເພື່ອຈຳລອງສະຕິປັນຍາຂອງມະນຸດ. ມັນ ສາມາດຈຳລອງແບບ, ການຄາດຄະເນ, ຫຼື ເຮັດວຽກເກົ່າຊ້າໄປມາໄດ້ໂດຍອັດຕະໂນມັດ.

ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ: ເຄື່ອງມື AI ໃນປະເທດລາວ ສາມາດຝຶກໃຫ້ຮູ້ຈັກຖອດສຽງບົດສຳພາດເປັນ ພາສາລາວໂດຍອັດຕະໂນມັດໄດ້, ທັງສາມາດສະຫຼຸບບົດລາຍງານຂອງລັດຖະບານໃນຮູບແບບຍາວໆ, ຫຼື ແນະນຳວິທີການຕັ້ງຫົວຂໍ້ຂ່າວທີ່ກຳລັງເປັນກະແສ.

ບັນຫາທ້າທາຍໃນລາວ: ແຜລດຟອມ AI ລະດັບສາກົນຈຳນວນຫຼາຍ ໄດ້ຮັບການປັບປ່ຽນໃຫ້ເໝາະ ສົມສຳລັບພາສາອັງກິດ ຫຼື ພາສາເວົ້າບາງປະເທດທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງ. ເມື່ອໃຊ້ກັບພາສາລາວ, ອາດເຮັດໃຫ້ເຄື່ອງມືເຫຼົ່ານີ້ຕີຄວາມໝາຍຂໍ້ຄວາມຜິດພາດ, ອອກສຽງຜິດຕຳແໜ່ງ, ຫຼື ແປຄຳສັບທາງ ວັດທະນະທຳຜິດ, ເຊິ່ງອາດເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຜິດພາດໃນການລາຍງານຂ່າວໄດ້.

ເຄື່ອງມືການຮຽນຮູ້ຂອງລະບົບຄອມພິວເຕີ (ML)

ນິຍາມຄວາມໝາຍ: ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງ AI ທີ່ຖືກຜັດທະນາຂຶ້ນຕາມປະສົບການໂດຍອັດຕະໂນມັດ. ຍິ່ງລະບົບ ML ຮຽນຮູ້ຂໍ້ມູນໄດ້ຫຼາຍເທົ່າໃດ, ກໍ່ຍິ່ງສາມາດຄາດຄະເນ ຫຼື ຈຳແນກຂໍ້ມູນໄດ້ຫຼາຍຂຶ້ນ ເທົ່ານັ້ນ.

ຕົວຢ່າງ: ເຄື່ອງມືການຮຽນຮູ້ຂອງລະບົບຄອມພິວເຕີ ສາມາດຕິດຕາມຄວາມຮູ້ສຶກຂອງຜູ້ມີສິດເລືອກຕັ້ງ ໃນໄລຍະຕຳເນີນການເລືອກຕັ້ງໃນທ້ອງຖິ່ນໄດ້ ໂດຍຜ່ານການວິເຄາະຂໍ້ມູນທີ່ມີຢູ່ (ໂຟສ) ໃນສື່ສັງຄົມ

ອອນລາຍ ຫຼື ຂ່າວອອນລາຍ. ເມື່ອເວລາຜ່ານໄປ, ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວກໍຈະຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບວະລີ, ແຮ້ສແທັກ, (Hastag) ຫຼື ແນວຄວາມຄິດໃດໜຶ່ງທີ່ບິ່ງບອກເຖິງຄວາມຄິດເຫັນສາທາລະນະຕົວຈິງໄດ້.

ສະພາບການຂອງລາວ: ບັນຫາທ້າທາຍອັນໃຫຍ່ຫຼວງທີ່ສຸດກໍແມ່ນ ການຂາດແຄນຂໍ້ມູນນັ້ນເອງ. ເນື້ອໃນຂອງສື່ສັງຄົມອອນລາຍໃນລາວຍັງມີຈຳກັດ, ແລະ ຊຸດຂໍ້ມູນຢ່າງເປັນທາງການມັກຈະບໍ່ຄົບຖ້ວນ ຫຼື ບໍ່ສອດຄ່ອງກັນ. ເຄື່ອງມື ML ທີ່ຝຶກຝົນຜ່ານຂໍ້ມູນລະດັບສາກົນ ຫຼື ຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ແມ່ນຂອງລາວ ອາດໃຫ້ການຄາດຄະເນທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫຼື ໃຫ້ຜົນການຄົ້ນຫາທີ່ບິດເບືອນຄວາມຈິງ ໃນກໍລະນີນຳໄປໃຊ້ງານໂດຍກົງ.

ການຮຽນຮູ້ເຊິງເລິກ

ນິຍາມຄວາມໝາຍ: ເປັນສາຂາໜຶ່ງຂອງ ML ທີ່ໃຊ້ “ການຮຽນແບບສະໝອງມະນຸດ”, ເຊິ່ງເປັນອັນກໍຣິທິມ (Algorithm) ທີ່ໄດ້ຮັບແຮງບັນດານໃຈຈາກ ວິທີທີ່ສະໝອງມະນຸດທຳການປະມວນຜົນຂໍ້ມູນ, ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຂໍ້ມູນທີ່ສັບຊ້ອນ ເຊັ່ນ ຮູບຟາບ, ສຽງ ຫຼື ຮູບແບບພາສາ. ຕົວຢ່າງ: ການຮຽນຮູ້ເຊິງເລິກ ຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ຊ່ວຍດ້ານສຽງ ເຊັ່ນ Siri ສາມາດເຂົ້າໃຈຄຳສັ່ງສຽງ ຫຼື ລະບົບ AI ເພື່ອສ້າງຮູບຟາບ ຫຼື ວິດີໂອທີ່ສົມຈິງໄດ້.

ໃນສະພາບການຂອງລາວ: ການຮຽນຮູ້ເຊິງເລິກສາມາດຮອງຮັບການຖອດສຽງບົດສຳພາດ, ການສ້າງຄຳບັນຍາຍອັດຕະໂນມັດສຳລັບເນື້ອໃນວິດີໂອຂ່າວທ້ອງຖິ່ນ, ຫຼື ແມ່ນແຕ່ການຈື່ຈຳຮູບຟາບໃນສະພາບແວດລ້ອມການລາຍງານຂ່າວ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ, ແບບຈຳລອງທີ່ຜ່ານການຝຶກສອນລ່ວງໜ້າສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນບໍ່ໄດ້ລວມເອົາຂໍ້ມູນການຝຶກສອນເປັນພາສາລາວ ເຊິ່ງອາດເຮັດໃຫ້ເກີດຂໍ້ຜິດພາດໃນການອອກສຽງ, ການແບ່ງຄຳ ຫຼື ການຕີຄວາມໝາຍຕາມສະພາບການໄດ້. ນັກຂ່າວຈະຕ້ອງກວດສອບຜົນການຄົ້ນຫາໂດຍລະອຽດ ແທນທີ່ຈະຄາດເດົາຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວ.

AI ເຊິງສ້າງສັນ

ນິຍາມຄວາມໝາຍ: ເປັນ AI ປະເພດໜຶ່ງ ທີ່ຊ່ວຍສ້າງເນື້ອໃນ, ຂໍ້ຄວາມ, ຮູບຟາບ, ສຽງ, ຫຼື ວິດີໂອໃໝ່ທັງໝົດ, ໂດຍອີງໃສ່ຮູບແບບທີ່ໄດ້ຮຽນຮູ້ຈາກຂໍ້ມູນທີ່ມີຢູ່. ຕົວຢ່າງ: ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ChatGPT ສາມາດສ້າງຮ່າງບົດຂ່າວໄດ້, ໃນຂະນະທີ່ MidJourney ຫຼື DALL·E ກໍສາມາດສ້າງຮູບຟາບຈາກຂໍ້ຄວາມແຈ້ງເຕືອນໄດ້.

ໃນສະພາບການຂອງລາວ: AI ເຊິງສ້າງສັນສຳລັບກອງບັນນາທິການພາຍໃນປະເທດ ເຊັ່ນ ການສະຫຼຸບລາຍງານຂອງລັດຖະບານທີ່ມີຄວາມຍາວຫຼາຍໜ້າ, ການສ້າງກຣາຟິກປະກອບສຳລັບເນື້ອໃນກ່ຽວກັບດິນຟ້າອາກາດ ຫຼື ພື້ນຖານໂຄງລ່າງ ຫຼື ການສ້າງບົດສຳພາດຝຶກຫັດສຳລັບນັກຂ່າວຝຶກຫັດ. ແຕ່ຄວາມສ່ຽງກໍສູງເຊັ່ນດຽວກັນ.

ຖ້າບໍ່ມີການກວດສອບຢ່າງຮອບຄອບ, AI ອາດແຕ່ງຄຳອ້າງອີງຂຶ້ນມາເອງ, ສ້າງສະຖານທີ່ທີ່ບໍ່ມີຢູ່ຈິງ, ຫຼື ຖ່າຍທອດຄວາມລະອຽດອ່ອນທາງວັດທະນະທຳໃນລັກສະນະທີ່ບິດເບືອນຄວາມຈິງ. ການຈຳແນກເນື້ອໃນທີ່ສ້າງໂດຍ AI ໃຫ້ຊັດເຈນ ແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງຕໍ່ການຮັກສາຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງສາທາລະນະຊົນ.

ຍ້ອນຫຍັງຈຶ່ງມີຄວາມສໍາຄັນໃນລາວ?

ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຄວາມແຕກຕ່າງເຫຼົ່ານີ້ ບໍ່ໄດ້ຊ່ວຍໃຫ້ເຂົ້າໃຈສະເພາະຄໍາສັບວິຊາການເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງລວມເອົາການສັງເກດຈຸດບອດ ແລະ ການຫຼີກເວັ້ນອັນຕະລາຍໄດ້ນຳອີກ. ສໍາລັບປະເທດລາວ:

- **ຊ່ອງວ່າງດ້ານພາສາ:** ເຄື່ອງມື AI ຈຳນວນຫຼາຍ ມັກຕີຄວາມໝາຍຂອງນໍ້າສຽງ, ສຳນຽງ ແລະ ສຳນວນພາສາລາວໃນທາງທີ່ຜິດພາດ ອັນນຳໄປສູ່ການບົດເບືອນຄວາມໝາຍໂດຍລະອຽດອ່ອນ.
- **ຊຸດຂໍ້ມູນມີຈຳກັດ:** AI ທີ່ໄດ້ຮັບການຝຶກຝົນມາຈາກພາສາອື່ນເປັນຫຼັກ ອາດກໍໃຫ້ເກີດຄວາມຄາດເຄື່ອນ ຫຼື ຄວາມຜິດພາດເມື່ອນຳມາໃຊ້ພາຍໃນທ້ອງຖິ່ນ.
- **ຄວາມສ່ຽງດ້ານຈັນຍາບັນ:** ການລາຍງານທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ, ເຖິງຈະບໍ່ໄດ້ຕັ້ງໃຈກໍຕາມ ຍ່ອມສາມາດບັນທອນຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ຫຼື ສິ່ງຜິດກະທົບຕໍ່ບັນຫາອັນລະອຽດອ່ອນໄດ້ ເຊັ່ນ ການເລືອກຕັ້ງ, ສາທາລະນະສຸກ, ຫຼື ບັນຫາທາງສັງຄົມ ເປັນຕົ້ນ.



ການຮຽນຮູ້ວິທີການ “ຄິດ” ຂອງ AI ຊ່ວຍໃຫ້ນັກຂ່າວສາມາດ:

- ກວດສອບຜົນການຄົ້ນຫາກ່ອນເຜີຍແຜ່ໄດ້
- ປັບແຕ່ງເຄື່ອງມື AI ໃຫ້ເຂົ້າກັບສະພາບການໃນທ້ອງຖິ່ນ
- ຮັກສາມາດຕະຖານທາງຈັນຍາບັນ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງຜູ້ຊົມ

ສະຫຼຸບແລ້ວ, AI ຖືເປັນຜູ້ຊ່ວຍທີ່ເຂັ້ມແຂງ, ແຕ່ໃນລາວ, **ຊຳພັດບໍ່ສາມາດເຂົ້າມາແທນທີ່ການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດໄດ້.** AI ຈະເປັນເຄື່ອງມືດ້ານສະຕິປັນຍາທີ່ດີໄດ້ກໍຕໍ່ເມື່ອໄດ້ຮັບການຝຶກຝົນ ຜ່ານຂໍ້ມູນ ແລະ ມະນຸດທີ່ຄອຍໃຫ້ທິດຊີ້ນຳ.

III. ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງປອດໄພໃນວຽກສົ່ງມວນຊົນຂອງລາວ: ບັນຫາທຳທາຍ ແລະ ລາຍການກວດສອບດ້ານຈັນຍາບັນ

ໃນຂະນະທີ່ AI ກຳລັງເຕີບໃຫຍ່ຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວໃນທົ່ວໂລກ, ແຕ່ປະເທດລາວຊຳພັດກຳລັງປະເຊີນໜ້າກັບບັນຫາທຳທາຍໃນຮູບແບບທີ່ບໍ່ຄືໃຜ. ເຄື່ອງມື AI ທາງການຄຳສ່ວນໃຫຍ່, ນັບແຕ່ບໍລິການແປພາສາ ໄປຈົນຮອດແຜນດຸດຟອມເນື້ອໃນເຊິ່ງສ້າງສັນ ໄດ້ຮັບການປັບແຕ່ງຢ່າງກວ້າງຂວາງ ສຳລັບພາສາທີ່ຖືກໃຊ້ຢ່າງແຜ່ຫຼາຍ ເຊັ່ນ ພາສາອັງກິດ, ພາສາຈີນກາງ ຫຼື ພາສາໄທ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ພາສາລາວບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມເທົ່າທີ່ຄວນ. ຊ່ອງວ່າງດັ່ງກ່າວ ໄດ້ສົ່ງຜົນກະທົບຢ່າງແທ້ຈິງຕໍ່ກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ:

- **ຄວາມຜິດພາດໃນການແປພາສາຖືເປັນບັນຫາປົກກະຕິ:** ເຄື່ອງມື AI ອາດແປຄວາມໝາຍສຽງພາສາລາວ, ເຄື່ອງໝາຍການອອກສຽງ ຫຼື ສຳນວນພາສາລາວໃນທາງທີ່ຜິດ. ຄວາມຜິດພາດໃນການແປພຽງສ່ວນໜ້ອຍ ຍ່ອມສາ ມາດປ່ຽນແປງຄວາມໝາຍຂອງເນື້ອໃນໄດ້ຢ່າງສັ້ນເຊິ່ງ, ໂດຍສະເພາະໃນການລາຍງານຂ່າວທາງການເມືອງ ຫຼື ສັງຄົມທີ່ລະອຽດອ່ອນ.

- **ຊື່ ແລະ ການອ້າງອີງທາງວັດທະນະທຳ ອາດຖືກແປຄວາມໝາຍຜິດພາດໄດ້:** ລະບົບ AI ມັກຈະບໍ່ສາມາດຈື່ຈຳຮູບແບບການຕັ້ງຊື່ຂອງທ້ອງຖິ່ນ, ຊື່ບ້ານ, ຫຼື ການອ້າງອີງທາງວັດທະນະທຳໄດ້. ຕົວຢ່າງ, ເຄື່ອງມືອາດສັບສົນຊື່ຄົນລາວກັບຄຳສັບທົ່ວໄປ, ຫຼື ອ່ານຕຳແໜ່ງທີ່ຕັ້ງທາງພູມສາດບໍ່ຖືກຕ້ອງ ເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມສ່ຽງຕໍ່ຄວາມຄາດເຄື່ອນຂອງຄວາມຈິງ .

- **ຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດໃນການກວດສອບຄວາມຈິງ:** ມີຊຸດຂໍ້ມູນພາສາລາວຈຳນວນໜ້ອຍທີ່ໄດ້ຮັບການຍິນຍັນແລ້ວສຳລັບ AI ເພື່ອໃຊ້ອ້າງອີງ, ເຮັດໃຫ້ການກວດສອບອັດຕະໂນມັດຂາດຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື. ດັ່ງນັ້ນ, ການກວດສອບຄວາມຈິງ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ອາໄສການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດ ແລະ ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນພາຍໃນທ້ອງຖິ່ນເປັນຫຼັກ.



ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ, ຂໍ້ຈຳກັດເຫຼົ່ານີ້ໝາຍຄວາມວ່າ ນັກຂ່າວບໍ່ສາມາດຮັບປະກັນຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ໃນການໃຊ້ເປັນເນື້ອໃນຂັ້ນສຸດທ້າຍ, ແຕ່ຄວນໃຊ້ AI ເປັນເຄື່ອງມືເພື່ອຊ່ວຍເຫຼືອບັນນາທິການ, ບໍ່ແມ່ນເຮັດໜ້າທີ່ແທນບັນນາທິການແຕ່ຢ່າງໃດ.

ຕັ້ງຄຳຖາມ 5 ຂໍ້ກ່ອນກົດ “ເຜີຍແຜ່”

ເພື່ອຮັບມືກັບບັນຫາທຳທາຍເຫຼົ່ານີ້, ນັກຂ່າວລາວສາມາດນຳໃຊ້ລາຍການກວດສອບດ້ານຈົນຍາບັນແບບງ່າຍໆ ກ່ອນເຜີຍແຜ່ເນື້ອໃນທີ່ AI ຊ່ວຍສ້າງ. ຄວນຄຳນຶງວ່າ ສິ່ງດັ່ງກ່າວປຽບເໝືອນຕາ ໜ່າງບ້ອງກັນຄວາມປອດໄພ ທີ່ເນັ້ນເອົາມະນຸດເປັນຈຸດໃຈກາງ ເພື່ອຮັບປະກັນເຖິງຄວາມຖືກຕ້ອງ, ຄວາມລະອຽດອ່ອນທາງດ້ານວັດທະ ນະທຳ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງສາທາລະນະຊົນ.

1. ການກວດສອບໂດຍມະນຸດ:

ມີຄົນກວດສອບຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ແລ້ວບໍ່?

AI ອາດສ້າງເນື້ອໃນທີ່ລື່ນໄຫຼ, ແຕ່ຄວາມລື່ນໄຫຼດັ່ງກ່າວກໍບໍ່ໄດ້ໝາຍເຖິງຄວາມຖືກຕ້ອງສະເໝີໄປ. ທຸກໆຫຍໍ້ໜ້າ, ບົດສະຫຼຸບ ຫຼື ຄຳແປທຸກປະໂຫຍກທີ່ AI ສ້າງຂຶ້ນນັ້ນ ຄວນໄດ້ຮັບການກວດສອບໂດຍບຸກຄົນທີ່ເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບບໍລິບົດ, ພາສາ ແລະ ມາດຕະຖານການລາຍງານຂ່າວໃນທ້ອງຖິ່ນ.

2. ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້ 2 ແຫຼ່ງ:

ທ່ານໄດ້ຢືນຢັນຄວາມຖືກຕ້ອງຈາກແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອິດສະຫຼະຢ່າງໜ້ອຍ 2 ແຫຼ່ງແລ້ວບໍ່?

ໃນວົງການສື່ສານມວນຊົນຂອງລາວ, ການຖະແຫຼງຂ່າວຢ່າງເປັນທາງການ, ການຕິດຕໍ່ສຳພາດ ຊຸມຊົນ, ແລະ ຜູ້ຊ່ຽວຊານອິດສະຫຼະ ລ້ວນແຕ່ມີຄວາມສຳຄັນເປັນຢ່າງຍິ່ງຕໍ່ການກວດສອບ ຄວາມຈິງ. AI ບໍ່ສາມາດເຮັດໜ້າທີ່ແທນຜູ້ກວດສອບຄວາມຈິງ ທີ່ເປັນມະນຸດໄດ້ຢ່າງໜ້າເຊື່ອຖື, ໂດຍສະເພາະໃນເວລາທີ່ມີແຫຼ່ງຂໍ້ມູນໜ້ອຍ ຫຼື ບໍ່ເປັນທາງການ.

3. ປ້າຍເຄື່ອງໝາຍ AI:

ມີການລະບຸເນື້ອໃນທີ່ສ້າງໂດຍ AI ໄວ້ຢ່າງຊັດເຈນ ຫຼື ບໍ່?

ຄວາມໂປ່ງໃສຖືເປັນກຸນແຈສຳຄັນ. ຜູ້ອ່ານຄວນຮູ້ວ່າ ບົດຄວາມ, ບົດສະຫຼຸບ, ຫຼື ຮູບພາບນັ້ນ ສ້າງຂຶ້ນດ້ວຍ AI ຫຼື ບໍ່. ການຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍທີ່ຊັດເຈນ ສາມາດຊ່ວຍຮັກສາຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ຊົມສາມາດຈຳແນກລະຫວ່າງຂໍ້ມູນເຊິ່ງເລິກຂອງມະນຸດ ແລະ ເນື້ອໃນທີ່ສ້າງໂດຍ ລະບົບຄອມພິວເຕີໄດ້.

4. ການກວດສອບອັນຕະລາຍ:

ທ່ານໄດ້ປະເມີນ, ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມສ່ຽງ ແລະ ໃຫ້ເຫດຜົນກ່ຽວກັບອັນຕະລາຍທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນແລ້ວ ຫຼື ບໍ່?

ນັກຂ່າວຄວນຕັ້ງຄຳຖາມວ່າ: ເນື້ອໃນທີ່ສ້າງໂດຍ AI ນີ້ ອາດເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ໃຜ, ເປັນການ ເຜີຍແຜ່ຂໍ້ມູນທີ່ຜິດພາດ ຫຼື ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມຕຶງຄຽດ ຫຼື ບໍ່? ຕົວຢ່າງ, ການລາຍງານຂ່າວກ່ຽວກັບ ຊີ້ບ້ານ, ນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານ ຫຼື ບຸກຄົນສຳຄັນດ້ານວຽກງານສາທາລະນະສຸກໃນທາງທີ່ບໍ່ ຖືກຕ້ອງ ອາດສົ່ງຜົນກະທົບຂັ້ນຮ້າຍແຮງໄດ້. ຄວນຄຳນຶງໃສ່ຜົນປະໂຫຍດສາທາລະນະ ທຽບກັບ ຄວາມສ່ຽງທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ ແລະ ພິຈາລະນາແກ້ໄຂ, ຮັບປະກັນຄວາມຫຼ້າຊ້າ ຫຼື ຄຳແຈ້ງເຕືອນເມື່ອ ເຫັນວ່າຈຳເປັນ.

5. ມີການປົກປ້ອງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ:

ທ່ານໄດ້ຮັບຄວາມຍິນຍອມສຳລັບຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວໃດໜຶ່ງ ທີ່ລວມຢູ່ໃນຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ຫຼື ບໍ່?

ທ້າມປ້ອນຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວທີ່ມີຂໍ້ມູນລະອຽດອ່ອນ, ເຊັ່ນ ເລກບັດປະຈຳໂຕປະຊາຊົນ, ການ ສື່ສານສ່ວນຕົວ, ຫຼື ປະຫວັດສະພາບ ເຂົ້າໃນເຄື່ອງມື AI ຍົກເວັ້ນແຕ່ຈະໃຊ້ລະບົບທີ່ປອດໄພ

ແລະ ໄດ້ຮັບການອະນຸມັດແລ້ວ. ຄວາມຍິນຍອມ ແລະ ການຮັກສາຂໍ້ມູນເປັນຄວາມລັບ ຖືເປັນ ມາດຕະຖານດ້ານຈັນຍາບັນທີ່ບໍ່ສາມາດຕໍ່ລອງໄດ້, ເຖິງແມ່ນ AI ຈະໃຫ້ຄຳໝັ້ນສັນຍາວ່າ ຈະຊ່ວຍ ເພີ່ມຄວາມໄວ ແລະ ຄວາມສະດວກສະບາຍກໍຕາມ.



ປະຕິບັດຕາມຫຼັກການງ່າຍໆ ຄື: ຖ້າຄຳຕອບສຳລັບຄຳຖາມເຫຼົ່ານີ້ປາກົດວ່າ “ບໍ່” ແມ່ນຄວນ ຢຸດ ແລະ ທົບທວນຄືນໃໝ່. AI ມີປະສິດທິພາບທີ່ເຂັ້ມແຂງກໍຈິງ, ແຕ່ໃນສະພາບແວດລ້ອມ ໃນພາສາລາວທີ່ມີຊັບພະຍາກອນຈຳກັດ, ຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ຈຶ່ງເປັນພຽງຂັ້ນເລີ່ມຕົ້ນ, ບໍ່ ແມ່ນຜົນການຄົ້ນຫາຂັ້ນສຸດທ້າຍ. ການຄຸ້ມຄອງຕິດຕາມໂດຍມະນຸດຈຶ່ງຍັງມີຄວາມສຳຄັນ.

ເຫດຜົນທີ່ບັນຫານີ້ມີຄວາມສຳຄັນໃນປະເທດລາວ

AI ມີຄຸນປະໂຫຍດມະຫາສານຕໍ່ກອງບັນນາທິການຂ່າວໃນລາວ, ບໍ່ວ່າຈະເປັນການຖອດສຽງສຳພາດ, ການສະຫຼຸບບົດລາຍງານ ຫຼື ການສ້າງພາບປະກອບ, ແຕ່ຍ້ອນຂໍ້ມູນມີຈຳກັດ, ການສະໜັບສະໜູນ ດ້ານພາສາຍັງບໍ່ພຽງພໍ ແລະ ຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານວັດທະນະທຳ ເຮັດໃຫ້ຄວາມຜິດພາດເຊິ່ງບໍ່ພຽງແຕ່ມີ ໂອກາດເກີດຂຶ້ນເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ຍັງສົ່ງຜົນເສຍຫາຍຕາມມານຳອີກ. ການປະຕິບັດຕາມລາຍການກວດສອບ ຕໍ່ໄປນີ້ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ນັກຂ່າວສາມາດ:

- ປຶກຍ້ອງຄວາມຖືກຕ້ອງໃນການລາຍງານຂ່າວ
- ຫຼີກເວັ້ນການແຜ່ກະຈາຍຂໍ້ມູນເທັດ (ບໍ່ຈິງ) ໂດຍບໍ່ໄດ້ຕັ້ງໃຈ
- ສ້າງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນແກ່ຜູ້ຊົມໃນຍຸກດິຈິຕອນທີ່ກຳລັງເຕີບໂຕຢ່າງວ່ອງໄວ



ສະຫຼຸບລວມແລ້ວ, AI ເປັນເຄື່ອງມືສຳລັບການຂະຫຍາຍຜົນການຄົ້ນຫາ, ບໍ່ແມ່ນໃຊ້ເພື່ອ ທົດແທນ, ແລະ ການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດຍັງຄົງເປັນເຄື່ອງມືບ້ອງກັນຂັ້ນສູງ.

IV. ການເລືອກເຄື່ອງມື AI ໃຫ້ແທດເໝາະກັບວຽກງານ

ເຄື່ອງມື AI ບໍ່ໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນເພື່ອໃຫ້ມີຄຸນສົມບັດເທົ່າທຽມກັນທັງໝົດ, ໂດຍສະເພາະໃນປະເທດລາວ, ເຊິ່ງມີຂໍ້ຈຳກັດດ້ານພາສາ, ຄວາມຜ່ອມໃຊ້ງານຂອງຂໍ້ມູນ ແລະ ພື້ນຖານໂຄງລ່າງ ລ້ວນແຕ່ເປັນຕົວກຳນົດ ສິ່ງທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ແລະ ຄວາມຖືກຕ້ອງຕາມຫຼັກຈັນຍາບັນ. ການເລືອກເຄື່ອງມືທີ່ເໝາະສົມ ບໍ່ແມ່ນ ການເລືອກ AI ທີ່ມີປະສິດທິພາບສູງ; ແຕ່ເປັນການເລືອກຮູບແບບທີ່ສອດຄ່ອງກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງ ກອງບັນນາທິການ, ໂດຍເຄົາລົບຂອບເຂດຈັນຍາບັນ, ແລະ ເຮັດວຽກໄດ້ຢ່າງໜ້າເຊື່ອຖືໃນສະພາບການ ຂອງລາວ.

AI ສາມາດໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອນັກຂ່າວໄດ້ຫຼາຍວິທີ ຄື: ການຖອດສຽງບົດສຳພາດ, ການສະຫຼຸບລາຍງານ ຂ່າວ, ການກວດສອບຄວາມຈິງ, ການປັບປຸງຮູບພາບ, ຫຼື ແມ່ນແຕ່ການສ້າງເນື້ອໃນປະກອບພາບ. ແຕ່

ການນຳໃຊ້ AI ໃນທາງທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງຍ່ອມເກີດຄວາມຜິດພາດໄດ້, ໂດຍສະເພາະຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດໃນທາງ ວັດທະນະທຳ ຫຼື ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ບໍ່ສອດຄ່ອງ. ດັ່ງນັ້ນ, ການເລືອກໃຊ້ເຄື່ອງມື AI ດ້ວຍຄວາມລະມັດລະວັງຈຶ່ງ ເປັນສິ່ງສຳຄັນ.

ສິ່ງສຳຄັນທີ່ຄວນພິຈາລະນາໃນການປະເມີນເຄື່ອງມື AI

1. ຄວາມສອດຄ່ອງກັນຂອງພາສາ

AI ຕ້ອງມີຄວາມເຂົ້າໃຈພາສາລາວໄດ້ຢ່າງຖືກຕ້ອງ. ມີຫຼາຍເຄື່ອງມືທີ່ຖືກຝຶກຝົນຜ່ານຂໍ້ມູນພາສາ ອັງກິດ ແລະ ພາສາໄທ ໂດຍມັກປະສົບບັນຫາດ້ານການຂຽນ, ການອອກສຽງ ແລະ ຫຼັກໄວຍາກອນ ພາສາລາວ. ການແປຄວາມໝາຍບໍ່ຖືກຕ້ອງ ອາດນຳໄປສູ່ຄວາມຜິດພາດຂັ້ນເລີ່ມຕົ້ນໄດ້ ເຊັ່ນ ຄວາມສັບສົນຂອງຄຳຝ້ອງຄວາມໝາຍໃນເອກະສານລັດຖະການ, ການເອີ້ນຊື່ສະຖານທີ່ໃນທ້ອງຖິ່ນ ຜິດພາດ ຫຼື ການດັດແປງ ຄຳເວົ້າຈາກບົດສຳພາດ. ເມື່ອປະເມີນເຄື່ອງມື, ຄວນທົດສອບກັບເນື້ອໃນ ພາສາລາວຕົວຈິງກ່ອນຈະນຳໄປໃຊ້ໃນລະບົບການເຮັດວຽກ.

2. ມີຄວາມໂປ່ງໃສ ແລະ ມີຄວາມສາມາດໃນການອະທິບາຍໄດ້

ເຄື່ອງມື AI ທີ່ດີ ສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ທ່ານເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບວິທີການຕັດສິນໃຈ ຫຼື ເຂົ້າໃຈຜົນການຄົ້ນ ຫາໄດ້. ລະບົບກ່ອງດຳ ອາດສາມາດສ້າງຂໍ້ຄວາມ ຫຼື ຮູບພາບໄດ້ງ່າຍ, ແຕ່ຖ້າຂາດຄວາມເຂົ້າໃຈ ໃນຂະບວນການ, ກໍຈະພົບຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການກວດກາຄວາມຜິດພາດໄດ້. ສຳລັບກອງ ບັນນາທິການຂ່າວ, ຄວນໃຫ້ຄວາມສຳຄັນກັບແຜລດຟອມທີ່ມີເອກະສານ, ບັນທຶກ ຫຼື ເຫດຜົນ ປະກອບທີ່ຊັດເຈນ.

3. ຄວາມເປັນສ່ວນຕົວ ແລະ ຄວາມປອດໄພຂອງຂໍ້ມູນ

ນັກຂ່າວລາວມັກນຳໃຊ້ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ລະອຽດອ່ອນ, ເອກະສານຂອງລັດຖະບານ, ຫຼື ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ຂອງຊຸມຊົນ. ເຄື່ອງມື AI ທີ່ອັບໂຫຼດຂໍ້ມູນໄປຫາເຊີເວີພາຍນອກ ໂດຍບໍ່ມີນະໂຍບາຍຄວາມເປັນ ສ່ວນຕົວທີ່ຈະແຈ້ງ ອາດສົ່ງຜົນຕໍ່ຄວາມລັບໄດ້. ຄວນເລືອກໃຊ້ເຄື່ອງມືທີ່ຈັດເກັບຂໍ້ມູນຢ່າງປອດໄພ, ອະນຸຍາດໃຫ້ມີການປະມວນຜົນໃນທ້ອງຖິ່ນເມື່ອຈຳເປັນ, ແລະ ປະຕິບັດຕາມມາດຕະຖານການລາຍ ງານດ້ານຈົນຍາບັນ.

4. ຄວາມຕ້ອງການດ້ານຜົນຖານໂຄງລ່າງ

ແຜລດຟອມ AI ຈຳນວນຫຼາຍ ເພິ່ງພາອິນເຕີເນັດຄວາມໄວສູງ ຫຼື ການປະມວນຜົນໃນຄລາວ (cloud). ສຳລັບປະເທດລາວ, ການເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດໃນລະດັບທີ່ຕ່ຳໃນເຂດຊົນນະ ບົດ ຫຼື ການ ຕິດຕັ້ງຂະໜາດນ້ອຍໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວ ອາດເຮັດໃຫ້ເຄື່ອງມືເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ສາມາດໃຊ້ງານຕົວຈິງ ໄດ້ເຕັມຮູບແບບ. ຄວນປະເມີນເບິ່ງວ່າ ເຄື່ອງມື AI ສາມາດເຮັດວຽກໄດ້ຢ່າງມີປະສິດທິພາບແບ ບອອບລາຍ ໃນສະຖານະການທີ່ມີແບນວິດຕ່ຳ (ຂະໜາດ ຫຼື ຄວາມຈຸຂອງຊ່ອງສັນຍານ) ຫຼື ໃນຮາດ ແວ (hardware) ຂະໜາດນ້ອຍໄດ້ ຫຼື ບໍ່.

5. ການສະໜັບສະໜູນຊຸມຊົນ

ເຄື່ອງມືທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກຊຸມຊົນນັກພັດທະນາທີ່ມີຄວາມກະຕືລືລົ້ນ ຫຼື ຊ່ອງທາງການສະໜັບສະໜູນ ທີ່ຕອບສະໜອງຕໍ່ຄວາມໄວນັ້ນ ງ່າຍຕໍ່ການແກ້ໄຂບັນຫາ. ໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ, ເຊິ່ງພະນັກງານອາດມີປະສົບການດ້ານ AI ຂ້ອນຂ້າງໜ້ອຍ, ການເຂົ້າເຖິງຄູ່ມື, ບົດສອນ ຫຼື ເຄືອຂ່າຍເພື່ອນສອນເພື່ອນ ສາມາດສ້າງຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງຄວາມສຳເລັດໃນການນຳໃຊ້ AI ຫຼື ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມຂ້ອງໃຈໄດ້.

ເຄື່ອງມື AI ທີ່ນັກຂ່າວນິຍົມໃຊ້ທົ່ວໄປ

1. ການປ່ຽນສຽງເວົ້າເປັນຂໍ້ຄວາມ / ການຖອດສຽງ

ການຖອດສຽງ ແມ່ນໜຶ່ງໃນປະໂຫຍດອັນຮີບດ່ວນທີ່ສຸດສຳລັບນັກຂ່າວລາວ, ຊ່ວຍປະຢັດເວລາໃນການສຳພາດ ແລະ ການຖະແຫຼງຂ່າວ. ເຄື່ອງມືຕ່າງໆສຳລັບໃຊ້ໃນການປ່ຽນສຽງເວົ້າເປັນຂໍ້ຄວາມ/ການຖອດສຽງ ປະກອບມີ:



- **Diktat AI:** ຮອງຮັບໄດ້ຫຼາຍພາສາ, ທົດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງສຳນຽງ ແລະ ການອອກສຽງພາສາລາວໄດ້ຢ່າງລະອຽດ.



- **Google Speech-to-Text:** ປະສິດທິພາບດີເລີດໃນພາສາຫຼັກໆ; ການຮອງຮັບພາສາລາວຍັງຈຳກັດ, ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງຄືນໃໝ່ແບບລະອຽດ.



- **Otter.ai:** ຖອດສຽງ ແລະ ສ້າງບົດສະຫຼຸບແບບລະບົບສະແດງຜິນເວລາຕົວຈິງ; ຄວນກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງພາສາລາວຄືນອີກຄັ້ງເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບວັດທະນະທຳ ແລະ ພາສາ.

2. ການສະຫຼຸບ ແລະ ການຮ່າງບົດລາຍງານ

AI ສາມາດສະຫຼຸບບົດຂ່າວທີ່ຍາວ ແລະ ຮຽບຮຽງເນື້ອໃນໃໝ່ໄດ້, ເຊິ່ງເປັນປະໂຫຍດສຳລັບການຮຽບຮຽງເອກະສານຂອງລັດຖະບານ ຫຼື ບົດລາຍງານຂອງອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ຂຶ້ນກັບລັດຖະບານ (NGO). ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ເຊັ່ນ **QuillBot** ສາມາດສະຫຼຸບເນື້ອໃນຂອງຂໍ້ຄວາມໄດ້, ແຕ່ບັນນາທິການຕ້ອງໄດ້ກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງທັງໝົດ ແລະ ຮັກສາບໍລິບົດທີ່ເໝາະສົມໃນການລາຍງານຂ່າວພາສາລາວ.

3. ການຍືນຍັນຄວາມຖືກຕ້ອງ / ການກວດສອບຄວາມຈິງ

AI ສາມາດລະບຸຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫຼື ຂໍ້ກ່າວອ້າງທີ່ບໍ່ສອດຄ່ອງກັນໄດ້, ແຕ່ໃນພາສາລາວ, ຊຸດຂໍ້ມູນ

ສໍາລັບການກວດສອບ ຄວາມຈິງອັດຕະໂນມັດຊ້ຳຟັດມີໜ້ອຍ. ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ເຊັ່ນ [Full Fact AI](#) ຫຼື [iWeaver AI](#) ສາມາດຮອງຮັບການກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງເປັນພາສາອັງກິດໄດ້, ແຕ່ການລາຍງານຂ່າວພາຍໃນ ຍັງຄົງຕ້ອງໄດ້ກວດສອບຄືນໂດຍມະນຸດ ໂດຍສະເພາະເອກະສານທາງການ, ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນວິຊາການ ຫຼື ຜູ້ຕິດຕໍ່ໃນຊຸມຊົນ.

4. ເຄື່ອງມືດ້ານຮູບພາບ ແລະ ພາບປະກອບ

ເຄື່ອງມື AI ສ້າງສັນ (Generative AI) ສາມາດສ້າງເນື້ອໃນທີ່ອະທິບາຍພາບປະກອບ ຫຼື ປັບປຸງພາບໄດ້, ແຕ່ການຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍຢ່າງລະມັດລະວັງຖືເປັນສິ່ງສໍາຄັນ ເພື່ອຫຼີກເວັ້ນບໍ່ໃຫ້ຜູ້ຊົມເຂົ້າໃຈຜິດ. ມີຕົວເລືອກເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ເຊັ່ນ:



- **Adobe Firefly:** ສໍາລັບແກ້ໄຂຮູບພາບ ແລະ ຕັດຕໍ່ວິດີໂອ, ການລຶບຜິດຊອບ ແລະ ການປັບຂະໜາດ.



- **img2geo:** ຊ່ວຍຢືນຢັນຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຕຳແໜ່ງທີ່ສະແດງໃນຮູບພາບ, ເຊິ່ງມີຄວາມສໍາຄັນຢ່າງຍິ່ງສໍາລັບການລາຍງານຂ່າວກ່ຽວກັບການສືບສວນ-ສອບສວນ ຫຼື ຂ່າວສັ່ງແວດລ້ອມ.



- **Computer Vision Annotation Tool (CVAT):** ປະໂຫຍດສໍາລັບການຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍຮູບພາບ ແລະ ວິດີໂອ ສໍາລັບໂຄງການຄົ້ນຄວ້າ ຫຼື ການລາຍງານຂ່າວ.

ຄໍາແນະນຳສໍາຄັນສໍາລັບການລວມເຄື່ອງມືເຂົ້າໃນການນຳໃຊ້ຕົວຈິງ

- **ກວດສອບກ່ອນໃຊ້ງານ:** ດຳເນີນໂຄງການທົດລອງຂະໜາດນ້ອຍຮ່ວມກັບທີມງານທີ່ຈະໃຊ້ເຄື່ອງມືນີ້. ວັດຜົນໄດ້ຮັບ ພ້ອມປຽບທຽບກັບຄຸນນະພາບໜ້າວຽກບັນນາທິການ ແລະ ປະສິດທິພາບຂອງລະບົບການເຮັດວຽກ.
- **ເລີ່ມຕົ້ນຈາກໜ້າວຽກນ້ອຍໆ:** ລວມເອົາຝັງຊັ້ນເທື່ອລະລາຍການ, ເຊັ່ນ ການຖອດຂໍ້ຄວາມ ຫຼື ການສະຫຼຸບ ກ່ອນຈະຍ້າຍໄປໜ້າວຽກດ້ານ AI ຂັ້ນສູງ.
- **ຄຸ້ມຄອງກວດກາໂດຍມະນຸດ:** ຫ້າມອະນຸຍາດໃຫ້ເຄື່ອງມື AI ເຜີຍແຜ່ເນື້ອໃນໂດຍບັດສາຈາກການກວດສອບຈາກນັກຂ່າວ ຫຼື ບັນນາທິການ.

ສະຫຼຸບ: ປະຕິບັດຕໍ່ AI ໃຫ້ປຽບເໝືອນກັບເປັນຜູ້ຊ່ວຍວຽກທີ່ດີ, ບໍ່ແມ່ນຜູ້ເຮັດວຽກທົດແທນ

ໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ, AI ຄວນຈະເປັນຕົວຊ່ວຍຍົກລະດັບທັກສະຂອງມະນຸດ, ບໍ່ແມ່ນເຂົ້າມາມີບົດບາດແທນທີ່. ການເລືອກນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືທີ່ສອດຄ່ອງກັບພາສາລາວ, ທັງເຂົ້າໃຈວັດທະນະທຳ ແລະ ນຳໃຊ້ວຽກງານຕົວຈິງໄດ້ນັ້ນ ຈະຊ່ວຍປະຢັດເວລາແກ້ໄຂບັນຫາຂ່າວໄດ້, ທັງຍົກລະດັບຄຸນນະພາບໃນການລາຍງານຂ່າວ, ແລະ ຮັກສາມາດຕະຖານດ້ານຈັນຍາບັນໄດ້. ເຄື່ອງມື AI ທີ່ເໝາະສົມ ຈະຊ່ວຍເພີ່ມການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດແທນທີ່ຈະເບິ່ງຂ້າມ, ທັງຮັບປະກັນຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ຄວາມຖືກຕ້ອງ ເຊິ່ງຍັງຄົງເປັນຫົວໃຈສຳຄັນຂອງທຸກຂ່າວສານ.

ຄຳແນະນຳ: ວິທີໃຊ້ເຄື່ອງມື AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນ

V. ວິທີນຳໃຊ້ເຄື່ອງມື AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນໃນກອງບັນນາທິການ

AI ເປັນຜູ້ຊ່ວຍທີ່ມີປະສິດທິພາບກໍຈິງ, ແຕ່ຖ້າບໍ່ມີການຄຸ້ມຄອງກວດ ກາຢ່າງຮອບຄອບແລ້ວ, ອາດນຳໄປສູ່ຄວາມບໍ່ຖືກຕ້ອງ, ຄວາມຜິດພາດ, ຫຼື ຄວາມສ່ຽງດ້ານຈັນຍາບັນໄດ້. ໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວລາວ, ບ່ອນເຊິ່ງກຳລັງພັດທະນາເຄື່ອງມືດິຈິຕອນ, ລວມທັງຊັບພະຍາກອນດ້ານພາສາ ແລະ ພື້ນຖານໂຄງລ່າງການກວດສອບຄວາມຈິງ, ເຮັດໃຫ້ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນ ຈຶ່ງບໍ່ພຽງແຕ່ເປັນວິທີການປະຕິບັດທີ່ດີເທົ່ານັ້ນ; ແຕ່ຍັງເປັນສິ່ງຈຳເປັນຕໍ່ການຮັກສາຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງສາທາລະນະຊົນນຳອີກ.

ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນ ແມ່ນຕັ້ງຢູ່ເທິງຫຼັກການ 3 ດ້ານ ໄດ້ແກ່: **ການຄຸ້ມຄອງຕິດຕາມຂອງມະນຸດ, ຄວາມໂປ່ງໃສ ແລະ ການປົກປ້ອງຂໍ້ມູນທີ່ລະອຽດອ່ອນ.**

ການນຳໃຊ້ຫຼັກການເຫຼົ່ານີ້ໃນລະບົບການເຮັດວຽກປະຈຳວັນ ຈະຊ່ວຍຮັບປະກັນໄດ້ວ່າ AI ສາມາດສະໜັບສະໜູນນັກຂ່າວໄດ້ໂດຍບໍ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຂໍ້ມູນແຕ່ຢ່າງໃດ.

1. ຄວນປະຕິບັດຂັ້ນຕອນການກວດສອບໂດຍມະນຸດເປັນປະຈຳ

AI ອາດແປຄວາມໝາຍທາງບໍລິບົດບໍ່ຖືກຕ້ອງ, ເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຜິດພາດ, ຫຼື ສ້າງຜົນໄດ້ຮັບທີ່ບໍ່ສົມເຫດສົມຜົນ, ໂດຍສະເພາະກໍແມ່ນໃນພາສາລາວ, ເຊິ່ງແບບຈຳລອງເຄື່ອງມືຈຳນວນຫຼາຍ ຍັງຂາດການຝຶກຝົນທາງພາສາທ້ອງຖິ່ນ, ລວມທັງຊື່ ຫຼື ການອ້າງອີງຂໍ້ມູນທາງວັດທະນະທຳເປັນຕົ້ນ.

- ມອບໜ້າທີ່ໃຫ້ພະນັກງານຄົນໃດໜຶ່ງ ດຳເນີນການກວດສອບຂໍ້ຄວາມ, ບົດສະຫຼຸບ ຫຼື ພາບທີ່ AI ສ້າງຂຶ້ນກ່ອນເຜີຍແຜ່.

- ນຳໃຊ້ລາຍການກວດສອບເພື່ອປະເມີນຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຄວາມຈິງ, ນ້ຳສຽງ, ຄວາມຊັດເຈນ ແລະ ຄວາມລະອຽດອ່ອນຕໍ່ສະພາບການໃນທ້ອງຖິ່ນ.

- ກວດສອບຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ທຸກຄັ້ງກັບແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອິດສະຫຼະຢ່າງໜ້ອຍ 2 ແຫຼ່ງຕາມເຫັນວ່າຈຳເປັນ.

ຕົວຢ່າງ: ຫາກ AI ສ້າງບົດສະຫຼຸບໃນແຈ້ງການກ່ຽວກັບນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານທີ່ເປັນພາສາລາວ, ບັນນາທິການທີ່ເປັນມະນຸດຈະຕ້ອງໄດ້ກວດສອບຖ້ອຍຄຳໃຫ້ລະອຽດ ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມຖືກຕ້ອງໃນການແປຄວາມໝາຍຄຳສັບວິຊາການ ແລະ ຍືນຍັນວ່າ AI ບໍ່ໄດ້ຂ້າມບໍລິບົດສຳຄັນໃນບາງຈຸດ.

2. ລະບຸເນື້ອໃນໂດຍສ້າງເຄື່ອງໝາຍ AI ໃຫ້ຊັດເຈນ

ຄວາມໂປ່ງໃສສາມາດສ້າງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນແກ່ຜູ້ອ່ານໄດ້. ຜູ້ຊົມມີສິດທີ່ຈະຮູ້ວ່າ ເນື້ອໃນ, ຮູບພາບ, ຫຼື ວິດີໂອນັ້ນສ້າງຂຶ້ນດ້ວຍ AI ຫຼື ບໍ່.

- ລະບຸເຄື່ອງໝາຍໄວ້ຢູ່ແຖວສຸດທ້າຍຂອງບົດຄວາມ, ສ່ວນທ້າຍສຸດຂອງເອກະສານ ຫຼື ປ້ອນຄຳບັນຍາຍພາບວ່າ ເນື້ອໃນນັ້ນຊ່ວຍສ້າງໂດຍ AI.
- ຫາກນຳໃຊ້ເຄື່ອງມື AI ໃນການສ້າງຮູບພາບ, ຄວນລະບຸຢ່າງຊັດເຈນວ່າ “ສ້າງໂດຍ AI ຫຼື “ພາບປະກອບໂດຍ AI”
- ລະບຸໝາຍເຫດ ເມື່ອຜົນການຄົ້ນຫາຈາກ AI ມີລັກສະນະເປັນການຄາດເດົາ ຫຼື ບໍ່ຄົບຖ້ວນ.

ຕົວຢ່າງ: ສື່ລາວມີການສະຫຼຸບຂ່າວກ່ຽວກັບການພັດທະນາໃນພາກພື້ນ ອາດລະບຸວ່າ: “ບົດສະຫຼຸບນີ້ຮ່າງຂຶ້ນ ພາຍໃຕ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຂອງ AI. ສ່ວນຄວາມຈິງທັງໝົດນັ້ນ ໄດ້ຮັບການກວດແກ້ໂດຍທີມງານບັນນາທິການແລ້ວ.”

3. ບົກປ້ອງຂໍ້ມູນລະອຽດອ່ອນ ແລະ ເປັນສ່ວນຕົວ

ການອັບໂຫຼດແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ເປັນຄວາມລັບ, ບົດລາຍງານພາຍໃນ, ຫຼື ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ເຂົ້າໃສ່ເຄື່ອງມື AI ບໍ່ເສຍຄ່າ ອາດສົ່ງຜົນໃຫ້ເກີດການລະເມີດ ຫຼື ຖືກນຳໄປໃຊ້ໃນທາງທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງໄດ້.

- ນຳໃຊ້ສະເພາະແຜລດຟອມ AI ທີ່ກອງບັນນາທິ ການຂ່າວຂອງທ່ານອະນຸມັດສຳລັບເນື້ອໃນທີ່ລະອຽດອ່ອນເທົ່ານັ້ນ.
- ຫຼີກເວັ້ນການອັບໂຫຼດຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ, ບັນທຶກການສຳພາດ ຫຼື ເອກະສານລັບຂອງລັດຖະບານເຂົ້າໃນບໍລິການເຄື່ອງມື AI ອອນລາຍ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມຍິນຍອມທີ່ຈະແຈ້ງ.
- ກໍລະນີມີການທົດສອບເນື້ອໃນ AI ທີ່ລະອຽດອ່ອນ, ຄວນຂໍອະນຸມັດຈາກພະແນກບໍລິຫານກ່ອນ.

ຕົວຢ່າງ: ນັກຂ່າວທີ່ລາຍງານກ່ຽວກັບບັນຫາສິ່ງແວດລ້ອມໃນທ້ອງຖິ່ນ ຄວນຫຼີກເວັ້ນການອັບໂຫຼດ

ບັນທຶກການສຳພາດຊຸມຊົນພື້ນເມືອງເຂົ້າໃນເຄື່ອງມື AI ໃນອຸປະກອນຄລາວ (cloud) ທີ່ບໍ່ຜ່ານການກວດສອບ, ເນື່ອງຈາກອາດເຮັດໃຫ້ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວຮົ່ວໄຫຼໄດ້.

4. ທົດສອບເຄື່ອງມືກ່ອນລວມເຂົ້າໃຊ້ຢ່າງຕັ້ມຮູບແບບ

ເຄື່ອງມື AI ບາງປະເພດອາດບໍ່ເໝາະສົມກັບລະບົບເຮັດວຽກໃນກອງບັນນາທິການ. ການທົດສອບຈິງຊ່ວຍໃຫ້ສາມາດຮັບປະກັນໄດ້ວ່າ ການນຳໃຊ້ AI ຈະຊ່ວຍເພີ່ມຜົນຜະລິດໂດຍບໍ່ກະທົບຕໍ່ຫຼັກຈັນຍາບັນ.

- ພະນັກງານທີ່ຈະໃຊ້ເຄື່ອງມືຕົວຈິງ ຄວນດຳເນີນໂຄງການທົດລອງກ່ອນ.
- ປຽບທຽບຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ກັບມາດຕະຖານຂອງບັນນາທິການໃນດ້ານຄວາມຖືກຕ້ອງ, ນ້ຳສຽງ ແລະ ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື.
- ຮວບຮວມຄຳຄິດເຫັນຈາກນັກຂ່າວ, ບັນນາທິການ ແລະ ພະນັກງານສື່ມວນຊົນ (multimedia) ເພື່ອປະເມີນຄວາມເໝາະສົມ.

5. ປະຕິບັດຕໍ່ AI ຄືກັບຜູ້ຊ່ວຍ, ບໍ່ແມ່ນຜູ້ທົດແທນ

AI ສາມາດເພີ່ມປະສິດທິພາບໃນການລາຍງານຂ່າວໄດ້ ແຕ່ບໍ່ສາມາດຮຽນແບບການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດ, ການໃຊ້ເຫດຜົນດ້ານຈັນຍາບັນ ຫຼື ການເຮັດວຽກຮ່ວມກັນໃນກອງບັນນາທິການໄດ້.

- ນຳໃຊ້ AI ເຂົ້າໃນໜ້າວຽກເກົ່າທີ່ເຮັດຊ້ຳໄປມາ ທັງເປັນລະບົບອັດຕະໂນມັດ, ເຊັ່ນ ການຖອດສຽງສຳພາດ, ການສະຫຼຸບເອກະສານ ຫຼື ການກວດສອບຄວາມຈິງ ໃນສື່ສັງຄົມອອນລາຍ.
- ສະຫງວນການລາຍງານທີ່ສັບຊ້ອນ, ວຽກສືບສວນ-ສອບສວນ ແລະ ການຕັດສິນໃຈອັນລະອຽດອ່ອນຂອງບັນນາທິການໄວ້ສຳລັບມະນຸດ.
- ຊຸກຍູ້ການປຶກສາຫາລືພາຍໃນກອງບັນນາທິການກ່ຽວກັບໜ້າວຽກທີ່ AI ຄວນເຮັດ ຫຼື ບໍ່ຄວນເຮັດ.

ຕົວຢ່າງ: ກອງບັນນາທິການຂອງລາວ ອາດໃຊ້ AI ໃນການຮ່າງບົດສະຫຼຸບໃນສື່ສັງຄົມອອນລາຍ ແຕ່ອາໄສບັນນາທິການກວດແກ້ບົດລາຍງານຂ່າວການສືບສວນ-ສອບສວນ ກ່ຽວກັບພັດທະນາການດ້ານການເມືອງ ຫຼື ບັນຫາຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ.

6. ກຳນົດແນວທາງການປະຕິບັດດ້ານຈັນຍາບັນພາຍໃນ

ການກຳນົດນະໂຍບາຍພາຍໃນກອງບັນນາທິການໃຫ້ຊັດເຈນ ຊ່ວຍຮັບປະກັນຄວາມສອດຄ່ອງ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບ.

- ຮ່າງກົດລະບຽບທີ່ລະບຸປະເພດເນື້ອໃນທີ່ AI ສາມາດຊ່ວຍໄດ້.

- ກຳນົດຂັ້ນຕອນການກວດສອບທີ່ຈຳເປັນ, ມາດຕະຖານການຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍ, ແລະ ການປະເມີນຄວາມສ່ຽງ.
- ທົບທວນແນວທາງປະຕິບັດເຫຼົ່ານີ້ ໃນແຕ່ລະໄລຍະ ເມື່ອເຄື່ອງມື AI ມີການພັດທະນາຂຶ້ນ ແລະ ພູມມີທັດສະຂອງລາວໄດ້ປ່ຽນແປງໄດ້.

ຕົວຢ່າງ: ແນວທາງປະຕິບັດສຳລັບກອງບັນນາທິການ ອາດລະບຸວ່າ: “AI ອາດຖືກນຳມາໃຊ້ໃນການ ຮ່າງ, ສະຫຼຸບ, ຫຼື ຕັດຕໍ່ຮູບຟາບ, ແຕ່ຜົນໄດ້ຮັບທັງໝົດຕ້ອງຜ່ານການກວດສອບຂອງບັນນາທິການ ອາວຸໂສ, ຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍຢ່າງເໝາະສົມ, ແລະ ກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງແຫຼ່ງຂໍ້ມູນຢ່າງ ໜ້ອຍ 2 ແຫຼ່ງ.”

ສະຫຼຸບ:

ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງມີຈັນຍາບັນໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ ຖືເປັນການສ້າງຄວາມສົມດຸນ ລະຫວ່າງ ປະສິດທິພາບ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ. ດ້ວຍການລວມເອົາການກວດສອບໂດຍມະນຸດ, ຄວາມໂປ່ງໃສ ແລະ ການປົກປ້ອງຂໍ້ມູນເຂົ້າໄວ້ໃນລະບົບການເຮັດວຽກ ປະຈຳວັນ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ນັກ ຂ່າວສາມາດນຳໃຊ້ປະໂຫຍດຈາກ AI ໄດ້ ໂດຍບໍ່ກະທົບຕໍ່ຄວາມຖືກຕ້ອງ, ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື ຫຼື ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງສາທາລະນະຊົນ.

AI ເປັນເຄື່ອງມື ບໍ່ແມ່ນນັກຂ່າວ. ການຮັບຜິດຊອບຕໍ່ຄວາມຈິງ, ຄວາມຍຸຕິທຳ, ແລະ ມີຄວາມຮັບ ຜິດຊອບ ຍັງຄົງເປັນໜ້າທີ່ຂອງບັນນາທິການທີ່ແມ່ນມະນຸດຢູ່ສະເໝີ.

VI. ເມື່ອເກີດສິ່ງຜິດພາດ: ການແກ້ໄຂສິ່ງຜິດພາດຂອງ AI

ແມ່ນແຕ່ເຄື່ອງມື AI ທີ່ທັນສະໄໝທີ່ສຸດກໍຍັງບໍ່ສົມບູນແບບ. ຄວາມຜິດພາດສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ໃນກອງ ບັນນາທິການທົ່ວທຸກແຫ່ງ, ນັບແຕ່ຄຳແປຜິດພາດ ໄປຈົນຮອດການລະບຸຮູບຟາບຜິດພາດ ຫຼື ບົດສະຫຼຸບ ຂ່າວທີ່ສ້າງຂຶ້ນແບບບໍ່ຖືກຕ້ອງ. ໃນປະເທດລາວ, ເຊິ່ງຮູບແບບ AI ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບການຝຶກຝົນພຽງ ພໍສຳລັບພາສາລາວ ແລະ ສະພາບການໃນທ້ອງຖິ່ນ, ເຊິ່ງອາດເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຜິດພາດຫຼາຍໆຄັ້ງ ຫຼື ເກີດຂຶ້ນພຽງເລັກໜ້ອຍ, ຈຶ່ງມີຄວາມຈຳເປັນຢ່າງຍິ່ງທີ່ຕ້ອງໄດ້ເຝົ້າຕິດຕາມຢ່າງໃກ້ຊິດ.

ວິທີການຮັບມືຂອງກອງບັນນາທິການຕໍ່ຄວາມຜິດພາດເຫຼົ່ານີ້ ອາດຊ່ວຍເສີມສ້າງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງ ສາທາລະນະຊົນ ຫຼື ທຳລາຍຄວາມເຊື່ອໝັ້ນດັ່ງກ່າວໄດ້.

! ການແກ້ໄຂຄວາມຜິດພາດ ບໍ່ແມ່ນສັນຍານຂອງຄວາມອ່ອນແອ ! ແຕ່ເປັນການສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງ ຄວາມຊື່ສັດ, ຄວາມຮັບຜິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບດ້ານວິຊາສະເພາະ.

ແຕ່ເປັນການສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຊື່ສັດ, ຄວາມຮັບຜິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບດ້ານວິຊາສະເພາະ.

ຂັ້ນຕອນທີ 1: ມີຄວາມໂປ່ງໃສ ແລະ ຍອມຮັບຄວາມຜິດພາດ

ຜູ້ຊົມຈະເຊື່ອໝັ້ນອົງການຂ່າວທີ່ຍອມຮັບຄວາມຜິດພາດຢ່າງເປີດເຜີຍ ແທນທີ່ຈະປົກປິດຄວາມຜິດພາດນັ້ນໄວ້. ເນື່ອງຈາກຄວາມໂປ່ງໃສສາມາດຊ່ວຍເສີມສ້າງຄວາມໝັ້ນເຊື່ອຖືໄດ້.

- ເຜີຍແຜ່ແຈ້ງການ ຫຼື ລາຍງານເພື່ອອະທິບາຍກ່ຽວກັບຄວາມຜິດພາດທີ່ເກີດຂຶ້ນ.
- ໃຊ້ພາສາທີ່ຊັດເຈນ ແລະ ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ທັງແທດເໝາະກັບຜູ້ຊົມທີ່ເປັນຄົນລາວ. ຫຼີກເວັ້ນຄຳສັບວິຊາການ ທີ່ອາດເຮັດໃຫ້ຜູ້ອ່ານເກີດຄວາມສັບສົນ.
- ຫາກຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI ນຳສະເໜີກ່ຽວກັບບຸກຄົນ, ສະຖານທີ່ ຫຼື ເຫດການທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ, ໃຫ້ລະບຸຢ່າງຊັດເຈນວ່າ ແມ່ນຫຍັງຜິດພາດ ແລະ ຄວາມຜິດພາດເກີດຂຶ້ນຍ້ອນຫຍັງ.

ຕົວຢ່າງ: “ຂ່າວສະບັບກ່ອນໜ້ານີ້, ບົດສະຫຼຸບຂ່າວທີ່ສ້າງໂດຍ AI ເຊິ່ງໄດ້ລະບຸກ່ຽວກັບບົດຖະແຫຼງຂ່າວຂອງອຳນາດການບົດຄອງແຂວງບໍ່ຖືກຕ້ອງ. ທີມງານຂອງພວກເຮົາຈຶ່ງໄດ້ແກ້ໄຂການລະບຸແຫຼ່ງທີ່ມາ ແລະ ກວດສອບທຽບກັບແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອິດສະຫຼະທັງ 2 ແຫ່ງແລ້ວ.”

ຂັ້ນຕອນທີ 2: ລະບຸການແກ້ໄຂໃຫ້ຊັດເຈນ

ການຕິດປ້າຍເຄື່ອງໝາຍການແກ້ໄຂ ສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ອ່ານຮູ້ວ່າ ມີຫຍັງແຕ່ປ່ຽນແປງ ແລະ ປ້ອງກັນການເຜີຍແຜ່ຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ.

- ໃຊ້ແທັກ (tag) ທີ່ສາມາດເບິ່ງເຫັນໄດ້ ເຊັ່ນ “ແກ້ໄຂ,” “ອັບເດດແລ້ວ,” ຫຼື “ດັດແກ້ແລ້ວ” ໃນຫົວຂໍ້ບົດຄວາມ ຫຼື ໃກ້ກັບເນື້ອໃນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.
- ລະບຸວັນທີແກ້ໄຂ.
- ສຳລັບພາບ ຫຼື ບົດສະຫຼຸບທີ່ສ້າງໂດຍ AI, ຄວນລະບຸວ່າ ສະບັບກ່ອນໜ້ານີ້ໃຊ້ AI ຊ່ວຍ ແລະ ມີຈຸດຜິດພາດ.

ຕົວຢ່າງ: ຮູບປະກອບຂ່າວຖືກແທນທີ່ດ້ວຍຮູບທີ່ສ້າງໂດຍ AI ແບບຜິດພາດ ເຊິ່ງສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ໂດຍໃຊ້ຄຳບັນຍາຍພາບ: “ແກ້ໄຂແລ້ວ: ກຸ່ມຄົນພາບເດັ່ນສະບັບແລ້ວ. ພາບທີ່ສ້າງໂດຍ AI ສະບັບກ່ອນໜ້ານີ້ບໍ່ຖືກຕ້ອງ.”

ຂັ້ນຕອນທີ 3: ລະບຸການຢືນຢັນຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ

ການສະແດງຫຼັກຖານເບື້ອງຫຼັງການແກ້ໄຂ ຈະຊ່ວຍເສີມສ້າງຄວາມໝັ້ນເຊື່ອຖື ແລະ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ອ່ານເຫັນວ່າ ກອງບັນທຶກມີຄວາມມຸ່ງໝັ້ນໃນການຮັກສາຄວາມຖືກຕ້ອງ.

- ອ້າງອີງແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ໃຊ້ຍືນຍັນຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຂໍ້ມູນທີ່ແກ້ໄຂແລ້ວ.
- ຄວນເຊື່ອມໂຍງໄປຍັງບັນທຶກສາທາລະນະ, ຖະແຫຼງຂ່າວຢ່າງເປັນທາງການ ຫຼື ລາຍງານເພີ່ມເຕີມຕາມຄວາມເໝາະສົມ.
- ອະທິບາຍຂະບວນການຍືນຍັນຄວາມຖືກຕ້ອງໃນແບບທີ່ເຂົ້າໃຈງ່າຍ, ໂດຍສະເພາະສໍາລັບຜູ້ໃຊ້ງານດິຈິຕອນທີ່ຍັງບໍ່ຄຸ້ນເຄີຍໃນການໃຊ້ AI.

ຕົວຢ່າງ: “ພວກເຮົາຂໍຍືນຍັນເນື້ອໃນດັ່ງກ່າວ ດ້ວຍບົດບັນທຶກຢ່າງເປັນທາງການ ຂອງກະຊວງສຶກສາທິການ, ແລະ ການສໍາພາດຜູ້ບໍລິຫານໂຮງຮຽນສອງແຫ່ງໃນທ້ອງຖິ່ນ ກ່ອນທີ່ຈະດໍາເນີນການຕັດແກ້ເນື້ອໃນບົດຂ່າວນີ້.”

ຂັ້ນຕອນທີ 4: ຮຽນຮູ້ ແລະ ປ້ອງກັນຄວາມຜິດພາດໃນອະນາຄົດ

ຄວາມຜິດພາດຂອງ AI ຊ່ວຍເປີດໂອກາດໃນການປັບປຸງລະບົບການເຮັດວຽກ, ລວມທັງການນໍາໃຊ້ເຄື່ອງມື, ແລະ ການຄຸ້ມຄອງວຽກງານບັນນາທິການ.

- ດໍາເນີນການສະຫຼຸບຫຍໍ້ກ່ຽວກັບຂໍ້ຜິດພາດກັບທີມງານບັນນາທິການ.
- ລະບຸວັນທີແກ້ໄຂ.
- ປັບປຸງການໃຊ້ຂໍ້ຄວາມແຈ້ງເຕືອນ AI, ກວດສອບຂັ້ນຕອນການເຮັດວຽກ, ຫຼື ເລືອກເຄື່ອງມືເພື່ອຫຼຸດຜ່ອນຄວາມຜິດພາດທີ່ຄ້າຍຄືກັນໃນອະນາຄົດ.
- ຝຶກອົບຮົມພະນັກງານກ່ຽວກັບຂໍ້ຈຳກັດຂອງ AI, ໂດຍສະເພາະໃນການຈັດການເນື້ອໃນພາສາລາວ ຫຼື ການລາຍງານຂ່າວທີ່ມີຄວາມລະອຽດອ່ອນຫາງວັດທະນະທຳ.

ຕົວຢ່າງ: ຫາກ AI ແປຊື່ສະເພາະໃນພາສາລາວຜິດເປັນປະຈຳ, ກອງບັນນາທິການອາດຈະນໍາໃຊ້ລາຍການກວດສອບ ຫຼື ລາຍການຄໍາສັບສະເພາະມາດຕະຖານ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ການຈັດການຊື່ ແລະ ຄໍາສັບທ້ອງຖິ່ນມີຄວາມຖືກຕ້ອງ.

ຂັ້ນຕອນທີ 5: ເສີມສ້າງວັດທະນະທຳແຫ່ງຄວາມຮັບຜິດຊອບ

ຄວາມຜິດພາດແມ່ນສິ່ງທີ່ບໍ່ສາມາດຫຼີກເວັ້ນໄດ້. ວິທີການຮັບມືກັບຄວາມຜິດພາດຂອງກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ ຈະສາມາດສ້າງບັນຍາກາດແຫ່ງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ, ມາດຕະຖານດ້ານຈັນຍາບັນ ແລະ ຄວາມພາກພູມໃຈໃນວຽກງານວິຊາສະເພາະໄດ້.

- ຊຸກຍູ້ໃຫ້ມີການປຶກສາຫາລືກັນຢ່າງເປີດເຜີຍກ່ຽວກັບຄວາມຜິດພາດ ແທນທີ່ຈະໂຍນຄວາມຜິດໃຫ້ຜູ້ອື່ນ.
- ກຳນົດໃຫ້ລະບຽບການແກ້ໄຂກາຍເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງການຝຶກອົບຮົມ ແລະ ຄຸ້ມຄອງລະບົບການເຮັດວຽກຂອງກອງບັນນາທິການ.
- ຍົກເອົາປະເດັນຄວາມໂປ່ງໃສໃຫ້ເປັນສັນຍະລັກແຫ່ງຄວາມໝັ້ນເຊື່ອຖື ບໍ່ແມ່ນຄວາມລົ້ມເຫຼວ.

ຕົວຢ່າງ: ກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ ອາດກຳນົດໃຫ້ມີການກວດສອບບົດບັນນາທິການປະຈຳ ອາທິດ ໃນການກວດສອບຫາຂໍ້ຜິດພາດທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນໃນບົດຄວາມທີ່ໃຊ້ AI ຊ່ວຍ, ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ ສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ແຕ່ຫົວທີ ແລະ ມີການປຶກສາຫາລືກັນຢ່າງສ້າງສັນ.

VII. ວິທີ, ຄຳແນະນຳ ແລະ ສັນຍານເຕືອນ: ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງປອດໄພ ໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ

ບັນຍາປະດິດຊ່ວຍຮັບປະກັນດ້ານຄວາມໄວ, ປະສິດທິພາບ ແລະ ການເລົ່າເລື່ອງໃນລັກສະນະທີ່ສ້າງສັນ, ແຕ່ກໍ່ມີຄວາມສ່ຽງເຊັ່ນກັນ. ສຳລັບກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ, ເຊິ່ງສື່ດິຈິຕອນຍັງຖືກພັດທະນາ ຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ ແລະ ຊັບພະຍາກອນດ້ານພາສາກໍ່ມີຈຳກັດ; ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສັນຍານ ເຕືອນເຫຼົ່ານີ້ຈຶ່ງມີຄວາມສຳຄັນ. ບົດຮຽນບົດນີ້ຈະເປັນແນວທາງສຳລັບນັກຂ່າວກ່ຽວກັບຍຸດທະສາດ ການປະຕິບັດຕົວຈິງ ໃນການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງມີປະສິດທິພາບ ໂດຍບໍ່ກະທົບຕໍ່ຄວາມຖືກຕ້ອງ, ຄວາມໜ້າ ເຊື່ອຖື ຫຼື ຫຼັກຈັນຍາບັນ.

1. ແນວຄິດ 3 ຂັ້ນຕອນ ໄດ້ແກ່: ຢຸດ – ຄິດ – ຖາມ

ທຸກໜ້າວຽກທີ່ຊ່ວຍເຫຼືອໂດຍ AI ຄວນເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍການຢຸດທົບທວນຊົ່ວຄາວ. AI ອາດຈະໃຫ້ ຄວາມຮູ້ສຶກມະຫັດສະຈັນໃນເວລາສ້າງຮ່າງບົດຂ່າວ, ສະຫຼຸບ, ຫຼື ສ້າງຮູບພາບອັນສົມບູນແບບໄດ້ໃນພຽງ ເວລາບໍ່ຮອດນາທີ, ແຕ່ຄວາມໄວດັ່ງກ່າວອາດກາຍເປັນພາບລວງຕາໄດ້. ນັກຂ່າວລາວຄວນໃຊ້ແນວຄິດ 3 ຂັ້ນຕອນ ຢຸດ-ຄິດ-ຖາມ



1. ຢຸດ: ຢຸດຊົ່ວຄາວກ່ອນທີ່ຈະ ເຊື່ອຜົນການຄົ້ນຫາ. ເຄື່ອງມື ແປພາສາອາດຊ່ວຍແປ ປະໂຫຍກພາສາລາວໄດ້ຖືກຕ້ອງ ຕາມຫຼັກໄວຍາກອນ ແຕ່ ອາດຈະປ່ຽນແປງຄວາມໝາຍ ຄຳເວົ້າທາງການເມືອງໄດ້ຢ່າງ ແນບນຽນ.



2. ຄິດ: ຄິດຄຳນຶງໃສ່ສະພາບການ ຕົວຈິງ. AI ໄດ້ຮັບການຝຶກ ຝົນຜ່ານຂໍ້ຄວາມພາສາລາວ ຫຼື ບໍ່, ຫຼື ກຳລັງສະຫຼຸບຈາກ ພາສາໄທ, ອັງກິດ ຫຼື ພາສາ ຈີນ? ການແປຄວາມໝາຍໃນຊື່, ວັນທີ ຫຼື ການອ້າງອີງຂໍ້ມູນທາງ ວັດທະນະທຳທີ່ຄາດເຄື່ອນພຽງ ເລັກໜ້ອຍ ອາດເຮັດໃຫ້ຜູ້ຊົມ ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດໄດ້.



3. ຖາມ: ໂດຍປຶກສາກັບ ເພື່ອນຮ່ວມງານ, ກວດສອບ ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ ຫຼື ກວດສອບ ຄວາມຈິງ. ຫ້າມເຜີຍແຜ່ ເນື້ອໃນຕົ້ນສະບັບທີ່ສ້າງ ໂດຍ AI ໂດຍບໍ່ມີການກວດ ແກ້ກ່ອນ, ໂດຍສະເພາະຂ່າວ ທີ່ມີເນື້ອໃນລະອຽດອ່ອນ ຫຼື ກະທົບຕໍ່ສະພາບຈິດໃຈ.

2. ສັນຍານເຕືອນໃນຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI

ການມີສະຕິຕົວຕໍ່ສັນຍານເຕືອນ ສາມາດປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ຄວາມຜິດພາດເຂົ້າເຖິງສາທາລະນະຊົນໄດ້. ສັນຍານເຕືອນທີ່ມັກພົບປະກອບມີ:



- ຄວາມຈິງ ຫຼື ວັນທີບໍ່ສອດຄ່ອງກັນ:

ລະບົບ AI ອາດເກີດອາການ “ຫຼອນຂໍ້ມູນ” ໂດຍປັ້ນແຕ່ງຕົວເລກ, ສະຖານທີ່ ຫຼື ເຫດການຂຶ້ນມາເອງ. ຕົວຢ່າງ, ອາດສ້າງເລື່ອງເລົ່າທາງປະຫວັດສາດທີ່ບໍ່ເຄີຍເກີດຂຶ້ນຕົວຈິງກ່ຽວກັບແຂວງໃດໜຶ່ງຂອງລາວ.

- ການແປຄວາມໝາຍທາງວັດທະນະທຳບໍ່ຖືກຕ້ອງ:

ຊື່, ຫົວຂໍ້ ຫຼື ສຳນວນ ອາດຖືກແປຄວາມໝາຍບໍ່ຖືກຕ້ອງ. AI ອາດລະບຸກ່ຽວກັບງານບຸນ ຫຼື ການປະຕິບັດຕາມທຳນຽມປະເພນີທາງສັງຄົມຂອງລາວແບບຜິດພາດ ເມື່ອສ້າງເລື່ອງລາວທີ່ມະນຸດສິນໃຈ.

- ຮູບແບບການໃຊ້ພາສາຜິດປົກກະຕິ:

ການໃຊ້ວະລິແບບຊ້ຳກັນ, ໂຄງສ້າງເປັນທາງການຫຼາຍເກີນໄປ, ຫຼື ຄວາມສັ້ນໄຫຼຂອງປະໂຫຍກບໍ່ເປັນທຳມະຊາດ ອາດເປັນສັນຍານບັງບອກເຖິງຂໍ້ຈຳກັດຄວາມຮູ້ໃນພາສາລາວຂອງ AI.

- ຄວາມຜິດປົກກະຕິຂອງຮູບພາບ ຫຼື ສື່ມັນຕີມີເດຍ:

ຮູບພາບ ຫຼື ວິດີໂອທີ່ສ້າງໂດຍ AI ອາດເບິ່ງສົມຈິງ, ແຕ່ມີຂໍ້ຜິດພາດບາງຈຸດ ເຊັ່ນ ຈຸດສັງເກດບໍ່ຖືກຕ້ອງ, ແສງບໍ່ເປັນທຳມະຊາດ, ຫຼື ມຸມມອງທີ່ເປັນໄປບໍ່ໄດ້.

- ຄວາມໝັ້ນໃຈເກີນໄປ:

AI ມັກນຳສະເໜີຜົນການຄົ້ນຫາທີ່ໜ້າເຊື່ອຖື ເຖິງແມ່ນຈະບໍ່ຖືກຕ້ອງກໍຕາມ. ຫ້າມເຊື່ອປະໂຫຍກຄຳເວົ້າທີ່ຖືກຮູບຮຽງມາເປັນຢ່າງດີ.

3. ຄຳແນະນຳໃນການລວມເອົາ AI ມານຳໃຊ້ໃຫ້ປອດໄພ

ການນຳໃຊ້ AI ຢ່າງປອດໄພໃນກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ ຄວນປະສົມປະສານເອົາ ຄວາມລະມັດລະວັງ, ການອອກແບບລະບົບການເຮັດວຽກ ແລະ ການເຮັດວຽກຮ່ວມກັນເປັນທີມ. ມີຄຳແນະນຳໃນການປະຕິບັດທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ດັ່ງນີ້:

- **ມອບໝາຍໜ້າທີ່ໃຫ້ມີຜູ້ກວດສອບທີ່ເປັນມະນຸດ:** ບໍ່ວ່າ AI ຈະມີຄວາມສັບຊ້ອນຫຼາຍເທົ່າໃດ, ການຄຸ້ມຄອງຕິດຕາມໂດຍມະນຸດ ຍັງກາຍເປັນສິ່ງທີ່ບໍ່ສາມາດຕໍ່ລອງໄດ້. ບັນນາທິການຄວນກວດສອບຄວາມຈິງ, ນ້ຳສຽງ ແລະ ຄວາມຖືກຕ້ອງທາງວັດທະນະທຳກ່ອນເຜີຍແຜ່ທຸກຄັ້ງ.
- **ໃຊ້ AI ເຮັດວຽກທີ່ເຄີຍເຮັດຜ່ານມາ ຫຼື ວຽກທີ່ມີຄວາມສຽງຕ່ຳ:** ການສະຫຼຸບເນື້ອໃນ, ການຖອດສຽງ, ການສ້າງພາບຂໍ້ມູນ ແລະ ການຮຽບຮຽງພາສາໃຫ້ເປັນລະບຽບ ຖືເປັນຕົວຢ່າງທີ່ດີຂອງການໃຊ້ແອັບພລິເຄຊັນ (application) AI ຢ່າງຊານສະຫຼາດ. ແຕ່ຄວນຫຼີກເວັ້ນການນຳໃຊ້ AI ໃນວຽກຂ່າວສືບສວນ-ສອບສວນທີ່ລະອຽດອ່ອນ ຫຼື ຂ່າວດ່ວນທີ່ຕ້ອງການຄວາມຖືກຕ້ອງສູງ.
- **ທົດລອງໃຊ້ເຄື່ອງມືໃໝ່:** ເລີ່ມຕົ້ນນຳໃຊ້ຂະໜາດນ້ອຍ ອາດຈະໃຊ້ກັບນັກຂ່າວ 1 ຄົນ ຫຼື ຜະແນກການດຽວກ່ອນ. ທົດສອບຜົນໄດ້ຮັບຂອງ AI ເພື່ອຄວາມຖືກຕ້ອງ, ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ປະຢັດເວລາ. ເກັບກຳຄຳຄິດເຫັນກ່ອນຂະຫຍາຍຂະໜາດການໃຊ້ງານ.
- **ລະບຸການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງ AI:** ຄວາມໂປ່ງໃສສາມາດສ້າງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນແກ່ຜູ້ຊົມໄດ້. ຄວນລະບຸໃຫ້ຊັດເຈນວ່າ ເມື່ອໃດທີ່ເນື້ອໃນ, ພາບປະກອບ ຫຼື ບົດສະຫຼຸບເນື້ອໃນໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກ AI. ແມ່ນແຕ່ບັນທຶກພາຍໃນ ກໍຄວນກ່າວເຖິງການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງ AI ເພື່ອຮັກສາຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງລະບົບການເຮັດວຽກ.
- **ນຳຂໍ້ມູນສຳຄັນອອກຈາກແຜລດຟອມ AI ທີ່ບໍ່ເສຍຄ່າ:** ບໍ່ຄວນອັບໂຫຼດຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ຫຼື ຂໍ້ມູນລັບໄປຍັງເຄື່ອງມື AI ອອນລາຍ. ນຳໃຊ້ລະບົບເກັບຮັກສາ ໂຮສ (host) ພາຍໃນ ຫຼື ລະບົບທີ່ໄດ້ຮັບອະນຸມັດເພື່ອຮັກສາຄວາມປອດໄພ.

4. ການປຸງຝັງວັດທະນະທຳໂດຍຄຳນຶງເຖິງ AI

ການນຳໃຊ້ AI ບໍ່ໄດ້ກ່ຽວຂ້ອງກັບລະບົບຊອບແວພຽງຢ່າງດຽວ, ແຕ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບແນວຄິດນຳອີກ. ກອງບັນນາທິການຂ່າວຂອງລາວ ສາມາດໃຊ້ປະໂຫຍດຈາກ:

- **ການຝຶກອົບຮົມ:** ການຈັດຝຶກອົບຮົມເປັນປະຈຳ ກ່ຽວກັບຈັນຍາບັນຂອງ AI, ລວມທັງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຕົວຈິງ, ແລະ ການກວດສອບຄວາມຜິດພາດ ຈະຊ່ວຍຍົກລະດັບຄວາມສາມາດແກ້ຜະນັກງານໄດ້.
- **ປຶກສາຫາລືກັນຢ່າງເປີດເຜີຍ:** ຊຸກຍູ້ໃຫ້ຜະນັກງານຖາມ ແລະ ແປງປັນປະສົບການກ່ຽວກັບ AI. ການແປງປັນຂໍ້ຜິດພາດ ແລະ ບົດຮຽນທີ່ຖອດຖອນໄດ້ ຈະຊ່ວຍສົ່ງເສີມຄວາມຮັບຜິດຊອບຮ່ວມກັນ.

- **ແນວທາງພາຍໃນ:** ຄວນຮ່າງນະໂຍບາຍໃຫ້ຊັດເຈນ ເພື່ອກຳນົດປະເພດເນື້ອໃນທີ່ AI ສາມາດຊ່ວຍໄດ້, ລວມທັງປະເດັນທີ່ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ກວດສອບໂດຍມະນຸດ, ແລະ ວິທີການບັນທຶກຂໍ້ຜິດພາດ.

- **ເປັນຜູ້ນຳດ້ານຈັນຍາບັນ:** ແຕ່ງຕັ້ງສະມາຊິກໃນທີມ ເພື່ອກວດສອບຜົນການຄົ້ນຫາຂອງ AI, ໝັ່ນຕິດຕາມຄວາມຄືບໜ້າຂອງ AI, ແລະ ໃຫ້ຄຳແນະນຳກ່ຽວກັບວິທີການປະຕິບັດທີ່ດີທີ່ສຸດ.

5. ຄວນຢຸດຊົ່ວຄາວເມື່ອມີຂໍ້ສົງໄສ

AI ສາມາດດຶງດູດນັກຂ່າວໃຫ້ບຸລິມະສິດກັບຄວາມໄວຫຼາຍກວ່າຄວາມຖືກຕ້ອງຊັດເຈນ. ໃນປະເທດລາວ, ເຊິ່ງຊັບພະຍາກອນການກວດສອບຄວາມຈິງ ແລະ ຂຸດຂໍ້ມູນພາສາຍັງມີຈຳກັດ; ສະນັ້ນ, **ການຢຸດຊົ່ວຄາວ, ການກວດສອບ ແລະ ການຢືນຢັນຄວາມຖືກຕ້ອງ** ສາມາດຮັບປະກັນຄວາມປອດໄພກວ່າການຮີບຮ້ອນເຜີຍແຜ່. ກໍລະນີເກີດມີຄວາມບໍ່ແນ່ນອນກ່ຽວກັບການແປ, ຄວາມຈິງ, ຫຼື ພາບປະກອບ ແມ່ນໃຫ້ຖືວ່າເປັນການແຈ້ງເຕືອນ ສະນັ້ນ: ຫ້າມເຜີຍແຜ່ຈົນກວ່າຈະໄດ້ຮັບການຢືນຢັນ.

6. ສະຖານະການອັນຕະລາຍ: ການຖອດຖອນບົດຮຽນຈາກກໍລະນີສຶກສາ

ສະຖານະການທີ 1: ການຕີຄວາມໝາຍງານກົດຈະກຳທ້ອງຖິ່ນບໍ່ຖືກຕ້ອງ

ບົດສະຫຼຸບເນື້ອໃນທີ່ AI ສ້າງຂຶ້ນກ່ຽວກັບງານກົດຈະກຳຕ່າງໆໃນທ້ອງຖິ່ນ ໂດຍລະບຸສະຖານທີ່ ແລະ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມບໍ່ຖືກຕ້ອງ. ການກວດສອບໂດຍມະນຸດ ສາມາດພົບຂໍ້ຜິດພາດໄດ້ ເຊິ່ງຈະຊ່ວຍປ້ອງກັນການເຜີຍແຜ່ຂໍ້ມູນທີ່ເຮັດໃຫ້ເຂົ້າໃຈຜິດ.

ສະຖານະການທີ 2: ພາບສັງເກດທີ່ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຊົມເຂົ້າໃຈຜິດ

ກອງບັນນາທິການທົດລອງນຳໃຊ້ພາບ AI ເພື່ອອະທິບາຍກ່ຽວກັບໂຄງການໃໝ່ຂອງລັດຖະບານ. ພາບດັ່ງກ່າວລວມເອົາສະຖານທີ່ສຳຄັນທີ່ບໍ່ມີຢູ່ຈິງ. ການລະບຸວ່າ “ພາບປະກອບແມ່ນສ້າງໂດຍແນວຄິດ AI” ແລະ ໃຫ້ບໍລິບົດຊ່ວຍປ້ອງກັນຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ.

ສະຖານະການທີ 3: ການກວດກາຕິດຕາມສັນຍາຄົມອອນລາຍອັດຕະໂນມັດ

AI ເຮັດເຄື່ອງໝາຍໄວສໄວຣ໌ (Viral Post Sign) ວ່າກຳລັງເປັນກະແສ ແຕ່ລະບຸແຫຼ່ງຂໍ້ມູນບໍ່ຖືກຕ້ອງ. ການກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງ ຊ່ວຍໃຫ້ຮັບປະກັນໄດ້ວ່າ ການລາຍງານຂ່າວດັ່ງກ່າວໃຫ້ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖືແກ່ແຫຼ່ງຂ່າວທີ່ຖືກຕ້ອງ.

7. ປະເດັນສຳຄັນ

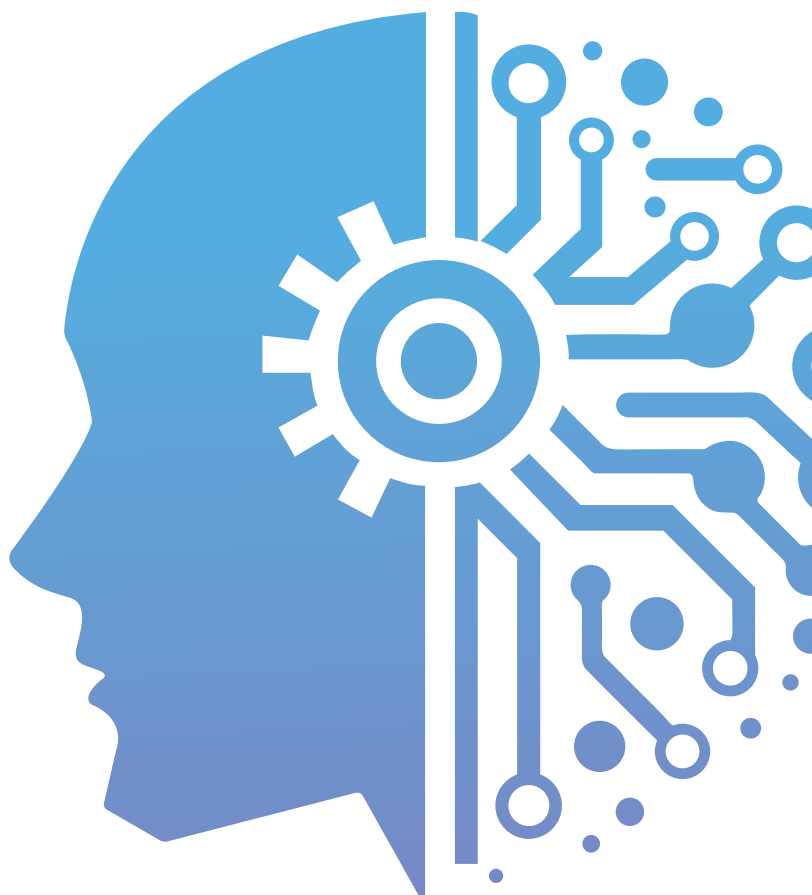
- 
1. AI ແມ່ນເຄື່ອງມື, ບໍ່ແມ່ນສິ່ງທີ່ສາມາດທົດແທນການຕັດສິນໃຈຂອງມະນຸດ.
 2. ຢຸດຊົ່ວຄາວ ແລ້ວປະເມີນຜົນໄດ້ຮັບຢ່າງມີວິຈາລະນາຍານ, ເນື່ອງຈາກຄວາມວ່ອງໄວບໍ່ແມ່ນຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື.
 3. ໃຊ້ AI ສຳລັບວຽກເກົ່າທີ່ເຄີຍເຮັດຜ່ານມາໂດຍມີຄວາມສ່ຽງຕໍ່າ, ບໍ່ແມ່ນການລາຍງານຂ່າວທີ່ລະອຽດອ່ອນ.
 4. ຮັກສາຄວາມໂປ່ງໃສ: ລະບຸເນື້ອໃນທີ່ AI ຊ່ວຍ ແລະ ເປີດເຜີຍວິທີການພາຍໃນອົງກອນ.
 5. ລົງທຶນສຶກສາຮຽນຮູ້ ແລະ ການຝຶກອົບຮົມ ເພື່ອສ້າງກອງບັນນາທິການໃຫມ່ມີຄວາມຮູ້-ຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບ AI.
 6. ສັນຍານເຕືອນຖືເປັນສັນຍານລ່ວງໜ້າ, ຄວນກວດສອບກ່ອນເຜີຍແຜ່ຢູ່ສະເໝີ.



ສິ່ງຄວນຮູ້: AI ແມ່ນເຄື່ອງມື, ບໍ່ແມ່ນທາງລັດ.

 ຄູ່ມືເຫຼັ້ມນີ້ອາດມີການກວດສອບ ແລະ ດັດແກ້ເປັນແຕ່ລະໄລຍະ.

ດ້ວຍວິວັດທະນາການທີ່ຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວທາງອິນເຕີເນັດ, ແຜລດຟອມສື່ສັງຄົມອອນລາຍ, ແລະ ການປ່ຽນແປງທາງການເມືອງໃນລະດັບພາກພື້ນ, ການລາຍງານຂ່າວຢ່າງສະໜ້າສະເໝີ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ສາມາດຮັບປະກັນໄດ້ວ່າ ແນວທາງແນະນຳຍັງຄົງມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ມີປະສິດທິພາບ.



In collaboration with



RDK|||GROUP

laopost

The Laotian Times

Supported by



Funded by
the European Union



Internews
Local voices. Global change.

Table of contents

I. Introduction: Why AI Needs a Human Compass	28
II. Understanding AI: What It Is and What It Isn't	29
III. Using AI Safely in Lao Journalism: Chal- lenges and Ethical Checklist	31
IV. Choosing the Right AI Tool for the Job	34
V. How to Use AI Tools Ethically in Newsrooms	37
VI. When Things Go Wrong: Correcting AI Mistakes	40
VII. Tricks, Tips & Red Flags: Navigating AI Safely in Lao Newsrooms	42

I. Introduction:

Why AI Needs a Human Compass

Artificial Intelligence (AI) is rapidly changing how we gather, write, and distribute the news. From auto-transcriptions to image enhancements and even content generation, newsrooms across the globe are increasingly turning to AI to save time, improve efficiency, and keep up with the 24/7 pace of digital journalism. But with this convenience comes complexity. Many professionals still wonder: What exactly is AI? Is it replacing us? Is it always accurate? Is it ethical? These are not just technical questions, they go to the heart of journalism's mission: truth, trust, and public service. In Laos, where the media sector is adapting to digital transformation, the adoption of AI brings both promise and risk. As a low-resource language environment, many off-the-shelf tools are not optimized for Lao, which can introduce bias or inaccuracy. Furthermore, without clear standards, AI could blur the lines between real and fake, human and machine, news and noise.

This guide is designed to:

- Demystify AI and its subfields like machine learning and deep learning.
- Provide simple, ethical guidelines for using AI in journalism.
- Offer low-cost, practical tools tailored for Lao media environments.
- Equip journalists and editors to have meaningful conversations about AI in their newsroom.

II. Understanding AI: What It Is and What It Isn't

AI isn't magic, it's math and patterns, with limits.

Artificial Intelligence, or AI, is often portrayed as a mysterious “robot brain” that can do everything from writing articles to creating videos.

The truth is simpler: AI is software that identifies patterns in data, learns from experience, and performs tasks that typically require human judgment.

Understanding how AI works is not just a technical exercise, in a multilingual, low-resource context like Laos, it's ethical armor.

The better journalists understand AI's strengths and limitations, the better they can avoid mistakes, misrepresentation, or bias in their reporting.

Artificial Intelligence (AI)

Definition: AI is software designed to simulate human intelligence. It can recognize patterns, make predictions, or automate repetitive tasks.

In practice: In Laos, an AI tool could be trained to automatically transcribe an interview in Lao, summarize long government reports, or suggest headlines based on trending topics.

Challenge in Laos: Many global AI platforms are optimized for English or other widely spoken languages. When used for Lao, these tools may misinterpret words, misplace diacritics, or mistranslate cultural terms, potentially introducing errors in reporting.

Machine Learning (ML)

Definition: A branch of ML that uses “neural networks”, algorithms inspired by how the human brain processes information, to understand complex data like images, audio, or language patterns.

Example: Deep learning enables voice assistants like Siri to understand spoken commands or AI systems to generate realistic images and video.

Lao context: Many global AI platforms are optimized for English or other widely spoken languages. When used for Lao, these tools may misinterpret words, misplace diacritics, or mistranslate cultural terms, potentially introducing errors in reporting.

Deep Learning

Definition: A branch of ML that uses “neural networks”, algorithms inspired by how the human brain processes information, to understand complex data like images, audio, or language patterns.

Example: deep learning enables voice assistants like Siri to understand spoken commands or AI systems to generate realistic images and video.

Lao context: Deep learning can support transcription of interviews, automatic subtitle generation for local video content, or even image recognition in environmental reporting. However, most pretrained models do not include Lao-language training data, which can lead to errors in pronunciation, word segmentation, or context interpretation. Journalists must actively verify outputs rather than assume correctness.

Generative AI

Definition: A type of AI that creates entirely new content, text, images, audio, or video, based on patterns learned from existing data.

Example: Tools like ChatGPT can draft news articles, while MidJourney or DALL·E can produce images based on text prompts.

Lao context: Generative AI has potential for local newsrooms: summarizing lengthy government reports in Lao, creating illustrative graphics for climate or infrastructure stories, or generating practice interview scripts for training journalists. But risks are high.

Without careful review, AI may fabricate quotes, invent locations, or misrepresent cultural nuances. Clear labeling of AI-generated content is critical to maintain public trust.

Why This Matters in Laos

Understanding these distinctions is not just about grasping technical terminology, it’s about spotting blind spots and avoiding harm. In Laos:

- **Language gaps:** Many AI tools misinterpret Lao tones, diacritics, and idioms, leading to subtle distortions of meaning.

- **Limited datasets:** AI trained primarily on other languages may introduce bias or errors when applied locally.
- **Ethical stakes:** Inaccurate reporting, even unintentional, can erode trust or affect sensitive topics like elections, public health, or social issues.



By learning how AI “thinks,” journalists can:

- Verify outputs before publishing
- Tailor AI tools to local contexts
- Maintain ethical standards and audience trust

In short, AI is a powerful assistant, but in Laos, it **cannot replace human judgment**. It is a tool whose intelligence is only as good as the data it’s trained on and the humans who guide it.

III. Using AI Safely in Lao Journalism: Challenges and Ethical Checklist

While AI is growing rapidly around the world, Laos faces unique challenges. Most commercial AI tools, from translation services to generative content platforms, are heavily optimized for widely spoken languages like English, Mandarin, or Thai, leaving Lao underrepresented. This gap has real consequences for newsrooms:

- **Translation errors are common:** AI tools may mistranslate Lao tones, diacritics, or idiomatic expressions. A simple mistranslation can completely change the meaning of a statement, especially in sensitive political or social reporting.
- **Names and cultural references may be misinterpreted:** AI systems often fail to recognize local naming conventions, village names, or cultural references. For instance, a tool might confuse a Lao personal name with a common word, or misread geographic locations, risking factual inaccuracies.
- **Fact-checking remains limited:** There is a scarcity of verified Lao-language datasets for AI to cross-reference, making automated verification unreliable. Fact-checking must therefore rely heavily on human judgment and local sources.



In practice, these limitations mean that journalists cannot treat AI outputs as final content. Instead, AI should be used as a tool to assist human editors, not replace them.

Five Questions Before You Hit “Publish”

To navigate these challenges, Lao journalists can adopt a simple, ethical checklist before publishing AI-assisted content. Think of this as a human-centered safety net to ensure accuracy, cultural sensitivity, and public trust.

1. Human check:

Has a real person reviewed the AI output?

AI might produce fluent text, but fluency does not equal accuracy. Every AI-generated paragraph, summary, or translation should be reviewed by someone who understands the local context, language, and journalistic standards.

2. Two reliable sources:

Did you confirm information from at least two independent sources?

In Lao journalism, official statements, community contacts, and independent experts are essential for verifying facts. AI cannot reliably replace human fact-checkers, particularly when sources are sparse or informal.

3. AI label:

Is AI-generated content clearly marked?

Transparency is key. Readers should know if an article, summary, or image was produced with AI assistance. Clear labeling preserves credibility and helps audiences distinguish between human insight and machine-generated content.

4. Harm check:

Have you assessed, minimized, and justified potential harm?

Journalists must ask: Could this AI-generated content endanger anyone, spread misinformation, or inflame tensions? For instance, incorrectly reporting a village name, a government policy, or a public health figure could have serious consequences. Always weigh public interest against potential risks and consider redactions, delays, or warnings where necessary.

5. Private data protected:

Did you get consent for any personal information included in AI outputs?

Never feed sensitive personal information, such as national ID numbers, private communications, or health records, into AI tools unless secure, approved systems are used. Consent and confidentiality are non-negotiable ethical standards, even when AI promises speed and convenience.



Rule of thumb: If the answer is “No” to any of these questions, stop and review. AI is powerful, but in a low-resource, Lao-language environment, its outputs are starting points, not final products.

Human oversight is essential.

Why This Matters in Laos

AI can be incredibly helpful for Lao newsrooms, for transcribing interviews, summarizing reports, or generating illustrative visuals, but the combination of limited data, underrepresented language support, and cultural nuances means errors are not just likely; they can be consequential. By following this checklist, journalists can:

- Protect the integrity of their reporting
- Avoid inadvertently spreading misinformation
- Build audience trust in an era of digital acceleration

In short, AI is a tool for amplification, not replacement, and human judgment remains the ultimate safeguard.

IV. Choosing the Right AI Tool for the Job

Not all AI tools are created equal, especially in Laos, where language, data availability, and infrastructure limitations shape what is practical and ethical. Selecting the right tool isn't about picking the most powerful AI; it's about choosing a solution that fits your newsroom's needs, respects ethical boundaries, and works reliably in a Lao context.

AI can support journalists in many ways: transcribing interviews, summarizing reports, fact-checking, enhancing images, or even generating illustrative content. But misapplied AI can introduce errors, cultural misunderstandings, or biased outputs. That's why careful selection is critical.

Key Considerations When Evaluating AI Tools

1. Language Compatibility

The AI must handle Lao accurately. Many tools trained on English or Thai data struggle with Lao script, diacritics, and grammar. Misinterpretation can lead to subtle errors, for example, confusing homophones in official documents, misreading local place names, or distorting quotes from interviews. When assessing a tool, test it on real Lao content before integrating it into workflows.

2. Transparency and Explainability

A good AI tool should allow you to understand how it reaches decisions or outputs. Black-box systems may generate polished text or images, but without insight into their process, it's difficult to catch errors. Newsrooms should favor platforms that provide clear documentation, logs, or reasoning behind outputs.

3. Data Privacy and Security

Lao journalists often work with sensitive sources, government documents, or private community information. AI tools that upload data to external servers without clear privacy policies can compromise confidentiality. Choose tools that store data securely, allow local processing when possible, and comply with ethical reporting standards.

4. Infrastructure Needs

Many AI platforms rely on high-speed internet or cloud processing. In Laos, low connectivity in rural areas or small newsroom setups can make such tools impractical. Evaluate whether the AI can function effectively offline, in low-bandwidth scenarios, or on modest hardware.

5. Support and Community

Tools backed by active developer communities or responsive support channels are easier to troubleshoot. In Lao newsrooms, where staff may have limited AI experience, access to guides, tutorials, or peer networks can make the difference between successful adoption and frustration.

AI Tools Commonly Used by Journalists

1. Speech-to-Text / Transcription

Transcription is one of the most immediate benefits for Lao journalists, helping to save time on interviews and press conferences. Tools such as:



- **Diktat AI:** Supports multiple languages; test accuracy carefully for Lao tones and diacritics.



- **Google Speech-to-Text:** Strong performance in major languages; Lao support may be limited, requiring careful proofreading.



- **Otter.ai:** Real-time transcription and summary generation; double-check Lao outputs for cultural and linguistic accuracy.

2. Summarization & Drafting

AI can condense long reports or rephrase content, which is useful for government documents or NGO reports. Tools like [QuillBot](#) can summarize text, but editors must verify all facts and maintain proper context in Lao language reporting.

3. Verification / Fact-Checking

AI can flag misinformation or inconsistent claims, but in Lao, datasets for automated fact-checking are sparse. Tools such as [Full Fact AI](#) or [iWeaver AI](#) can support English-language verification, but local reporting still requires human-led cross-checking with official documents, expert sources, or community contacts.

4. Image and Visual Tools

Generative AI can create illustrative content or enhance visuals, but careful labeling is essential to avoid misleading audiences. Options include:



- **Adobe Firefly:** For editing images and videos, background removal, and resizing.



- **img2geo:** Helps verify locations shown in photos, crucial for investigative or environmental reporting.



- **Computer Vision Annotation Tool (CVAT):** Useful for labeling photos and videos in research or reporting projects.

Practical Tips for Integration

- **Test before adoption:** Run small pilot projects with staff who will use the tool. Measure outputs against editorial quality and workflow efficiency.
- **Start small:** Integrate one function at a time, for example, transcription or summarization, before moving to more advanced AI tasks.
- **Maintain human oversight:** No AI tool should be allowed to publish content without review by a journalist or editor.

In Summary: Treat AI as an Assistant, Not a Replacement

In Lao newsrooms, AI should augment human skills, not replace them. By carefully selecting tools that are compatible with Lao language, culturally aware, and operationally practical, journalists can save time, improve reporting quality, and maintain ethical standards. The right AI tool amplifies human judgment rather than bypassing it, ensuring that trust and accuracy remain central to every story.

Tip: How to Use These Tools Ethically

V. How to Use AI Tools Ethically in Newsrooms

AI is a powerful assistant, but without careful oversight, it can introduce errors, bias, or ethical risks. In Lao newsrooms, where digital tools, language resources, and fact-checking infrastructures are still developing, ethical use of AI is not just good practice, it's essential for maintaining public trust. Ethical AI use rests on **three principles: human oversight, transparency, and protection of sensitive information.**

Applying these principles in daily workflows ensures that AI supports journalists without compromising accuracy or integrity.

1. Always Have a Human Review Step

AI can misinterpret context, make factual errors, or produce biased outputs, especially in Lao, where many models are undertrained on local language, names, or cultural references.

- Assign one or more staff members to review AI-generated text, summaries, or visuals before publication.
- Use a checklist to evaluate factual accuracy, tone, clarity, and sensitivity to local contexts.

- Cross-check AI outputs with at least two independent sources whenever possible.

Example: If an AI generates a summary of a government policy announcement in Lao, a human editor should verify the wording, ensure proper translation of technical terms, and confirm that the AI hasn't omitted key context.

2. Clearly Label AI-Generated Content

Transparency builds trust with readers. Audiences have the right to know if a story, image, or video was produced with AI assistance.

- Note in the byline, footer, or caption that content was AI-assisted.
- If an AI tool was used to generate images, explicitly label them as "AI-generated" or "AI-assisted illustration."
- Include disclaimers when AI outputs are speculative or incomplete.

Example: A Lao media outlet summarizing regional development news might indicate: *"This summary was drafted with the assistance of AI. All facts have been verified by the editorial staff."*

3. Protect Sensitive and Private Information

Uploading confidential sources, internal reports, or personal data to free AI tools can result in breaches or misuse.

- Only use AI platforms approved by your newsroom for sensitive material.
- Avoid uploading personal data, interview notes, or confidential government documents to online AI services without explicit consent.
- If testing AI with sensitive content, seek management approval first.

Example: A journalist covering local environmental issues should avoid uploading indigenous community interview transcripts to an unverified cloud-based AI tool, as it could leak private identities.

4. Test Tools Before Full Integration

Not all AI tools fit a newsroom's workflow. Testing ensures that adoption improves productivity without compromising ethics.

- Conduct pilot projects involving the actual staff who will use the tool.
- Compare AI outputs against editorial standards for accuracy, tone, and reliability.
- Collect feedback from reporters, editors, and multimedia staff to assess suitability.

5. Treat AI as an Assistant, Not a Replacement

AI can enhance reporting efficiency but cannot replicate human judgment, ethical reasoning, or newsroom collaboration.

- Use AI to automate repetitive tasks, such as transcribing interviews, summarizing documents, or fact-checking social media.
- Reserve complex reporting, investigative work, and sensitive editorial decisions for humans.
- Encourage discussion in the newsroom about what tasks AI should and shouldn't handle.

Example: A Lao newsroom might use AI to draft social media summaries but rely on editors for investigative reporting on political developments or natural resource issues.

6. Establish Internal Ethical Guidelines

Clear newsroom policies ensure consistency and accountability.

- Draft rules specifying which types of content can be AI-assisted.
- Define mandatory review steps, labeling standards, and risk assessments.
- Periodically revisit these guidelines as AI tools evolve and as the Lao media landscape changes.

Example: A newsroom guideline could specify: *“AI may be used for drafting, summarization, or image editing, but all outputs must be reviewed by a senior editor, labeled appropriately, and verified against at least two sources.”*

The Bottom Line

Ethical AI use in Lao newsrooms is about balancing efficiency with responsibility. By embedding human review, transparency, and data protection into daily workflows, journalists can harness AI’s benefits without compromising accuracy, credibility, or public trust.

AI is a tool, not a journalist. The responsibility for truth, fairness, and accountability always remains with the human editor.

VI. When Things Go Wrong: Correcting AI Mistakes

Even the most advanced AI tools are not infallible. Mistakes can happen in any newsroom, from mistranslated quotes to misidentified images or incorrectly generated summaries. In Laos, where AI models are often undertrained for the Lao language and local contexts, errors may be more frequent or subtle, making vigilance critical.

How a newsroom responds to these errors can either strengthen public trust or erode it.

! Correcting mistakes is not a sign of weakness ! It is a demonstration of integrity, accountability, and professional responsibility.

Step 1: Be Transparent and Admit the Mistake

Audiences trust news organizations that openly acknowledge errors rather than hiding them. Transparency fosters credibility.

- Publish a notice or update explaining the mistake.
- Use clear, plain language suitable for Lao audiences. Avoid technical jargon that could confuse readers.
- If the AI output misrepresented a person, location, or event, clearly state what was wrong and why it happened.

Example: *“Earlier, an AI-generated summary misattributed a statement to the wrong provincial official. Our team has corrected the attribution and verified it with two independent sources.”*

Step 2: Clearly Label Corrections

Labeling corrections ensures that readers know what has changed and prevents the spread of misinformation.

- Use visible tags like “Correction,” “Updated,” or “Amended” in the article headline or near the relevant content.
- Include the date of the correction.
- For AI-generated visuals or summaries, indicate that the previous version was AI-assisted and contained an error.

Example: A news photo mistakenly replaced by an AI-generated image can be corrected with a caption: *“Corrected: Original photo restored. Previous AI-generated image was inaccurate.”*

Step 3: Provide Verification Sources

Demonstrating the evidence behind a correction strengthens trust and allows readers to see that the newsroom is committed to accuracy.

- Reference the sources used to verify the corrected information.
- Include the date of the correction.
- When appropriate, link to public records, official statements, or additional reporting.
- Explain the verification process in simple terms, especially for digital audiences unfamiliar with AI.

Example: *“We confirmed the statement with official Ministry of Education records and interviews with two local school administrators before issuing this correction.”*

Step 4: Learn and Prevent Future Mistakes

AI errors provide opportunities to improve workflow, tool usage, and editorial oversight.

- Conduct a brief post-mortem on the mistake with the editorial team.
- Adjust AI prompts, review procedures, or tool selection to reduce similar errors in the future.
- Train staff on AI limitations, especially for handling Lao language content or culturally sensitive reporting.

Example: If an AI consistently mistranslates Lao proper names, the newsroom could implement a standard checklist or glossary to ensure accurate handling of local names and terminology.

Step 5: Reinforce a Culture of Accountability

Mistakes are inevitable. How a newsroom handles them sets a tone for trust, ethical standards, and professional pride.

- Encourage open discussion about errors rather than assigning blame.
- Make correction protocols part of newsroom training and workflow manuals.
- Celebrate transparency as a marker of credibility, not failure

Example: A Lao newsroom might hold weekly editorial reviews to examine AI-assisted articles for potential errors, ensuring corrections are caught early and discussed constructively.

VII. Tricks, Tips & Red Flags: Navigating AI Safely in Lao Newsrooms

Artificial Intelligence promises speed, efficiency, and innovative storytelling, but it also brings risks. For newsrooms in Laos, where digital media is still evolving and language resources are limited, understanding the red flags is essential. This chapter guides journalists through practical strategies to use AI effectively without compromising accuracy, credibility, or ethics.

1 The Three-Step Mindset: STOP – THINK – ASK

Every AI-assisted task should begin with a pause. AI can feel magical, producing polished drafts, summaries, or images in seconds, but speed can be deceptive. Lao journalists should adopt the three-step mindset of STOP – THINK – ASK:



1. STOP: Pause before trusting the output. A translation tool might give a grammatically correct Lao sentence that subtly changes the meaning of a political quote.



2. THINK: Consider the context. Was the AI trained on Lao text, or is it extrapolating from Thai, English, or Chinese? Small misinterpretations of names, dates, or cultural references can mislead your audience.



3. ASK: Verify. Consult colleagues, cross-check sources, or run a fact-check. Never publish AI-generated content as-is, especially in sensitive or breaking stories.

2 Red Flags in AI Outputs

Being alert to warning signs can prevent mistakes from reaching the public. Common red flags include:

- **Inconsistent facts or dates:** AI may “hallucinate” information, inventing numbers, locations, or events. For instance, it could generate a historical anecdote about a Lao province that never occurred.
- **Cultural misinterpretations:** Names, titles, or idioms may be translated incorrectly. AI may misidentify a Lao festival or social practice when generating a human-interest story.
- **Unusual language patterns:** Repeated phrases, overly formal structures, or unnatural sentence flow can signal the AI’s limitations in Lao.

- **Image or multimedia anomalies:** AI-generated photos or videos may appear realistic but include subtle errors like incorrect landmarks, unnatural lighting, or impossible perspectives.
- **Overconfidence:** AI-generated photos or videos may appear realistic but include subtle errors like incorrect landmarks, unnatural lighting, or impossible perspectives.

3. Tips for Safe AI Integration

Safe AI use in Lao newsrooms combines vigilance, workflow design, and team collaboration. Some practical tips include:

- 
- **Always assign a human reviewer:** No matter how sophisticated the AI, human oversight remains non-negotiable. Editors should verify facts, tone, and cultural appropriateness before publication.
 - **Use AI for repetitive or low-risk tasks:** Summaries, transcription, data visualization, and language cleaning are excellent AI applications. Avoid using AI for sensitive investigative reporting or breaking news.
 - **Pilot new tools:** Start small with one journalist or a single department. Test AI outputs for accuracy, reliability, and time saved. Collect feedback before scaling.
 - **Label AI contributions:** Transparency builds audience trust. Clearly indicate when text, visuals, or summaries are AI-assisted. Even internal notes should mention AI involvement to maintain workflow accountability.
 - **Keep sensitive data off free AI platforms** Personal or confidential information should never be uploaded to online AI tools. Use locally-hosted or approved systems to maintain security.

4 Cultivating an AI-Aware Culture

Introducing AI is not just about software, it's about mindset. Lao newsrooms can benefit from:

- **Training sessions:** Regular workshops on AI ethics, practical applications, and error spotting empower staff.
- **Open discussions:** Encourage staff to ask questions and share experiences with AI. Sharing mistakes and lessons learned fosters collective responsibility.
- **Internal guidelines:** Draft clear policies defining which types of stories AI can assist with, what requires human verification, and how to document errors
- **Ethics champions:** Appoint a team member to monitor AI outputs, stay updated on AI developments, and advise on best practices.

5 When in Doubt, Pause

AI can tempt journalists to prioritize speed over accuracy. In Laos, where fact-checking resources and language datasets are limited, it is safer to pause, review, and verify than to rush publication. If there is uncertainty about a translation, fact, or visual, treat it as a warning: do not publish until it is confirmed.

6 Red Flag Scenarios: Case-Based Learning

- **Scenario 1: Misinterpreted Local Event** An AI-generated summary of a local festival mislabels the location and participants. Human review catches the error, preventing a misleading publication.
- **Scenario 2: Synthetic Image Misleading the Audience** A newsroom experiments with AI visuals to illustrate a new government project. The image includes a landmark that does not exist. Labeling it as “AI-generated concept illustration” and providing context prevents misinformation.

- **Scenario 3: Automated Social Media Monitoring** AI flags a viral post as trending but misidentifies the original source. Verification ensures the report credits the correct outlet.

7 Key Takeaways



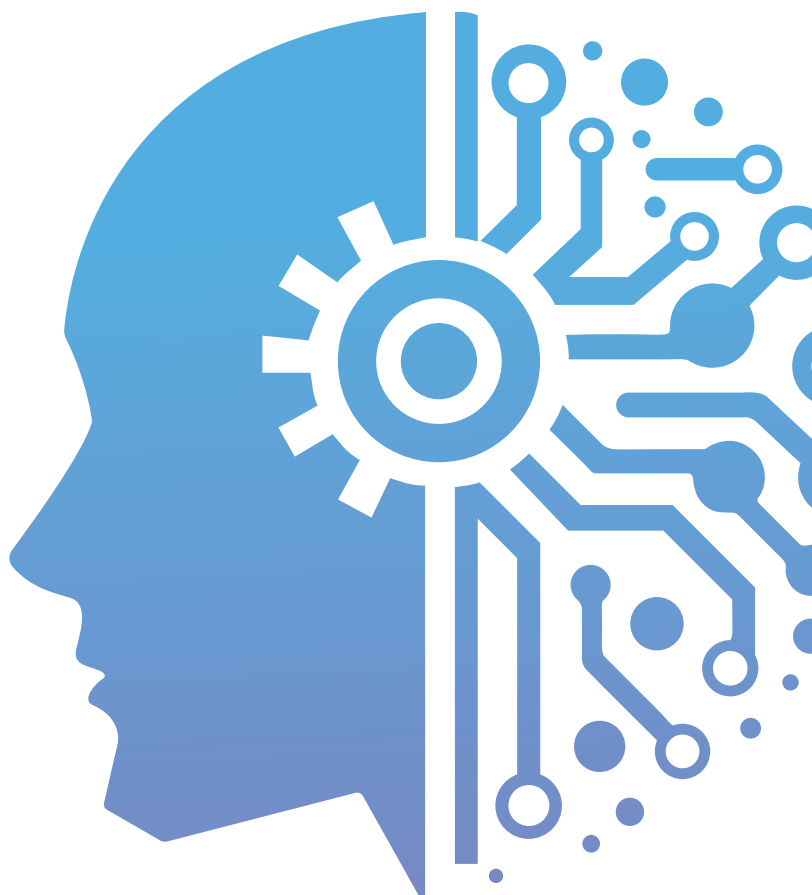
1. AI is a tool, not a replacement for human judgment.
2. Pause and critically evaluate outputs, speed is not credibility.
3. Use AI for low-risk, repetitive tasks, not sensitive reporting.
4. Maintain transparency: label AI-assisted content and disclose methods internally.
5. Invest in culture and training to create an AI-aware newsroom.
6. Treat red flags as early warning signs, always verify before publishing.



Lesson: AI is a tool, not a shortcut.

 *This manual is subject to periodic review and revision.*

Given the fast-paced evolution of the internet, social media platforms, and regional political dynamics, regular updates will ensure that the guidance remains relevant and effective.



Access to the online versions:

www.laja.la



Contact us

ສະມາຄົມນັກຂ່າວແຫ່ງ ສປປ ລາວ
Lao Journalist Association

Vientiane Times Phonpapao Village, Unit
32, Sisattanak District, P.O.Box: 5723 Vien-
tiane, Lao PDR

Tel: (856-21) 336040, 336042
Mobile: (856-20) 54915353
Fax: (856-21) 336041
E-mail: info@laja.la

ອາດີເຄ ກຣຸບ
RDK Group

134 Rue Samsenthai, Xiengyeun
village, Chanthabuly District, VTE

Tel: (856-20) 55731717
E-mail: info@rdkgroup.la